

Sarpola Anna-Sofia

Huoltajien käsityksiä lasten hyvinvoinnista varhaiskasvatuksen vuorohoidossa

Pro gradu

KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Kasvatustieteiden laaja-alainen maisteriohjelma: Pedagogiset instituutiot ja asiantuntijuus

2022

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Huoltajien käsityksiä lasten hyvinvoinnista varhaiskasvatuksen vuorohoidossa (Anna-Sofia Sarpola)

Pro gradu -tutkielma, 61 sivua, 2 liitesivua

Tammikuu 2022

Tutkimuksessani selvitin, millaisia käsityksiä huoltajilla on lasten hyvinvoinnista vuorohoidossa. Tutkimukseni tavoitteena oli saada tietoa lasten hyvinvoinnista vuorohoidossa huoltajien näkökulmasta. Erityisesti vuorohoidossa olevien lasten hyvinvointia on tutkittu suhteellisen vähän, joten tavoitteena oli myös tuottaa uutta tietoa tutkittavasta ilmiöstä.

Tutkimuksessani hyödynsin fenomenografista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksen aineiston keräsin sähköisellä kyselylomakkeella erään pohjoispohjanmaalaisen kaupungin vuorohoitoa tarvitsevien lasten huoltajilta. Kyselyyn sain 14 huoltajan vastauksen. Aineistoin analyysin tein mukaillen fenomenografiselle tutkimukselle tyypillistä nelivaiheista analyysia.

Tutkimukseni mukaan huoltajat pitivät lasten hyvinvointia hyvänä varhaiskasvatuksen vuorohoidossa. Tutkimustulosteni perusteella lasten hyvinvointi vuorohoidossa jakautuu kahteen kategoriaan, jotka ovat arjen pedagogiset käytänteet ja lapsen yksilöllinen kohtaaminen. Huoltajien käsitysten mukaan arjen pedagogisiin käytänteisiin liittyy säännöllinen rytmi, uni ja lepo, tiedonkulku, ravinto ja ruokailu, riittävästi aktiviteetteja, pienryhmätoiminta, kodinomaisuus, vaihtelevat ryhmäkoot ja vaihtuvat aikuisten sekä toiveena oli, että vuororyhmiin saataisiin enemmän henkilökuntaa. Lapsen yksilölliseen huomiointiin huoltajien käsitysten mukaan puolestaan liittyi sensitiivinen henkilökunta, aikuisen läsnäolo, tunnetaidot, lapsen yksilöllisten tuentarpeiden huomiointi, lapsilähtöisyys, aikuisen tuki ja ohjaus leikki-tilanteissa, lapselle tilan antaminen, lapsen tarpeisiin vastaaminen sekä vertais- ja kaverisuhteet.

Tutkimukseni tulokset eivät ole yleistettävissä, sillä tutkimuksen otos on suhteellisen pieni ja aineisto kerättiin yhden kaupungin vuorohoitoyksiköissä olevien lasten huoltajilta. Tutkimuksessa saamani tuloksia voidaan hyödyntää vuorohoidon kehittämistyössä.

Avainsanat: huoltaja, hyvinvointi, varhaiskasvatus, vuorohoito

Sisältö

1	Johdanto	4
2	Vuorohoito tutkimuksen kontekstina	7
2.1	Varhaiskasvatus.....	7
2.2	Vuorohoito varhaiskasvatuksessa	8
3	Kaksi näkökulmaa hyvinvointiin	10
3.1	Allardtin hyvinvointimalli	10
3.1.1	<i>Having</i>	11
3.1.2	<i>Loving</i>	12
3.1.3	<i>Being</i>	13
3.2	Maailman terveysjärjestön näkemys hyvinvoinnista	15
4	Lasten hyvinvointi tutkimuskirjallisuudessa	16
4.1	Lasten hyvinvointi varhaiskasvatuksen näkökulmasta	16
4.2	Lasten hyvinvointi varhaiskasvatuksen vuorohoidossa	21
5	Tutkimuksen toteutus	29
5.1	Fenomenografinen tutkimusote.....	29
5.2	Aineiston keruu	32
5.3	Aineiston analyysi	33
6	Tutkimustulokset	38
6.1	Arjen pedagogiset käytänteet.....	38
6.2	Lapsen yksilöllinen kohtaaminen	40
7	Johtopäätökset	42
8	Pohdinta	48
8.1	Etikka ja luotettavuus.....	48
8.2	Lasten hyvinvoinnin tutkimus covid-19 pandemian aikana	51
	Lähteet	54
	Liite 1	60

1 Johdanto

Aika ajoin varhaiskasvatuksen vuorohoito herättää keskustelua mediassa. Toukokuussa 2021 Yle kirjoitti uutisessaan ”*Äiti haluaisi viedä lapsensa päiväkotiin ennen aamuvuorolta alkavia töitä, mutta kunta ei joustaa – vuorohoidon järjestämisessä isoja eroja*” otsikon mukaisesti siitä, että vuorohoidon käytänteet ja toteuttamisen periaatteet vaihtelevat suuresti eri kuntien ja kaupunkien välillä. Uutisen mukaan suuria eroja on esimerkiksi siinä, mihin aikaan lapsen voi tuoda aamulla päiväkotiin ja mihin aikaan lapsen voi illalla viimeistään tuoda yöhoitoon. Uutisartikkelissa käy selvästi ilmi, että vuorohoidon käytänteet vaihtelevat selvästi uutisessa mainittujen kuntien osalta. Kuten Siippainen Ylen uutisessa mainitsee, vuorohoidon yhdenmukaistaminen on kehittämisen paikka. Valtakunnalliset vuorohoidon ohjeistukset auttaisivat kuntia vuorohoidon järjestämisessä (Yle, 2021).

Vuorohoidon yhteisten käytänteiden perään on jo kysely vuonna 2016 Ylen uutisessa *Vuoropäivähoidon järjestämisessä yhtä monta tapaa kuin toimijaa: ”Asettaa lapset ja perheet eriarvoiseen asemaan”*. Jo tällöin uutisessa nostetaan esiin toive vuorohoidon kehittämistyölle ja valtakunnallisille yhteisille suuntaviivoille vuorohoidon järjestämisen osalta. Uutisessa nostetaan esiin myös se ajatus, kuinka erilaiset toimintatavat ja käytänteet saattavat lapset ja perheet eriarvoiseen asemaan, sekä miten vaihtelevat käytänteet vaikuttavat varhaiskasvatuksen laatuun. Uutista varten haastateltu Ulla Teppo kommentoikin asiaan, että tärkeää olisi pystyä takaamaan ja turvaamaan kaikille varhaiskasvatukseen osallistuville laadukas varhaiskasvatus riippumatta kellon ajasta (Yle, 2016).

Kuten edellä mainittujen uutisartikkeleiden perusteella voidaan todeta, vuorohoidon järjestäminen ja laatu vaihtelevat kunnittain. Myös Siippainen (2018, 171–172) nostaa asian esiin kirjoittamalla siitä, että vuorohoidon käytännöt vaihtelevat kunnittain ja yhtenäisiä valtakunnallisia ohjeistuksia vuorohoidolle ei ole laadittu. Vuorohoito poikkeaa luonteensa vuoksi tavanomaisesta päiväkoti-toiminnasta. Peltoperä (2021) esittelee väitöskirjassaan vuorohoidon erityispiirteitä, jotka nousivat esiin vanhempien ja työntekijöiden puheissa. Näitä erityispiirteitä ovat muun muassa kodinomaisuus, rutiinien joustavuus, toimiminen eri-ikäisten lasten kanssa sekä suunnitellun pedagogiikan ja aikuisjohtoisen toiminnan vähyys (Peltoperä, 2021, 66).

Varhaiskasvatuksen vuorohoito on yleistynyt huomattavasti, sillä yhteiskunta muuttuu yhä enenevässä määrin ympärivuorokautiseksi. Terveystieteiden ja hyvinvointilaitoksen (THL, 2017)

raportin mukaan vuonna 2016 7 prosenttia kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen osallistuvista lapsista oli vuorohoidossa. Malinen, Dahlblom ja Teppo (2016) kirjoittavat, että vuorohoito on olennainen osa nyky-yhteiskuntamme palveluita. Heidän mukaansa voidaan ajatella, että elämme nykyaikana 24/7 auki olevassa yhteiskunnassa. Malisen ja kumppanien mukaan tämä tarkoittaa sitä, että erilaiset yhteiskunnan palvelut, kuten kaupat, palvelevat kuluttajia ympärivuorokauden. He kirjoittavat, että yhteiskunnassamme on monia eri ammattiryhmiä, jotka työskentelevät vuorotyössä kaikkina vuorokauden aikoina, kuten useat sosiaali- ja terveystieteiden ammattihenkilöt. Malinen ja kumppanit nostavat esiin huomion, että kun keskustellaan 24/7 auki olevasta yhteiskunnasta ja epätyypillisistä työajoista, on erityisen tärkeää huomioida se, että aikuisten, huoltajien, lisäksi se vaikuttaa myös lapsiin – lapsiin ja lapsiperheisiin, joiden huoltajat työskentelevät epätyypillisinä aikoina ja usein myös epäsäännöllisissä työvuoroissa. Malisen ja kumppanien mukaan perheiden apuna on varhaiskasvatuksen vuorohoito, jonka tarkoituksena on mahdollistaa huoltajien työskentely epätyypillisinä aikoina. Epätyypilliset työajat tarkoittavat niin sanotusti virastoajoista poikkeavia työaikoja (Malinen, Dahlblom & Teppo, 2016, 13–15).

Minulla on kokemusta vuorohoidossa työskentelystä useamman vuoden ajalta. Työ vuorohoidon varhaiskasvatuksen opettajana on saanut minut pohtimaan lasten hyvinvointia varhaiskasvatuksen vuorohoidossa. Vuorohoidon opettajana olen pohtinut paljon sekä itsekseni että yhdessä tiimini kanssa sitä, miten vuorohoidon erityinen luonne ja sen epäsäännöllisyys ja ennakoimattomuus mahdollisesti vaikuttavat vuorohoidossa olevien lasten hyvinvointiin sen kautta ja heidän kasvuunsa, kehitykseen ja oppimiseen. Päivätyöni myötä minulle syntyi halu tietää enemmän ja syvemmin, millaisena lapsen hyvinvointi näyttäytyy vuorohoidossa. Tutkin aihetta lasten huoltajien näkökulmasta. Tutkimuksellani haluan tuoda varhaiskasvatuksen kentälle uutta tutkittua tietoa vuorohoitoon liittyen. Vuorohoitoa on tutkittu suhteellisen vähän, ja vuorohoidon kontekstissa tehdyt tutkimukset ovat vastaavasti melko tuoreita (vrt. Siippainen, 2018; Salonen, 2020 & Peltoperä, 2021).

Tutkimuskysymykseni on

Millaisia käsityksiä huoltajilla on lasten hyvinvoinnista vuorohoidossa?

Valitsin huoltajat tutkimustiedon tuottajiksi, koska kuten Siippainenkin (2018) väitöskirjassaan kirjoittaa on perhettä pidetty perinteisesti ensisijaisena instituutiona lasten hyvinvoinnin tuottamisen ja tukemisen kannalta. Hänen mukaansa sittemmin perheen rinnalle lasten hyvinvoinnin tuottajiksi on tullut muut erilaiset palvelujärjestelmät ja kasvuympäristöt, kuten

varhaiskasvatus, koulu ja lastensuojelu. Hyvinvointia on tutkittu enemmän lasten näkökulmasta, esimerkiksi lasten kertomusten kautta, kuin huoltajien näkökulmasta, joten halusin tuoda tutkimuksellani esiin vähemmän tutkittua näkökulmaa (Siippainen, 2018, 11).

Opetushallitus (OPH, 2021) on julkaissut verkkosivuillaan vuorohoidon tukimateriaalin. Siihen kuuluu muun muassa kaksi videota, joilla väitöskirjatutkija Eija Salonen puhuu pienten lasten hyvinvoinnista vuorohoidon arjessa. Salonen jakaa lapsen hyvinvoinnin sosiaaliseen, kehitykselliseen, fyysiseen ja emotionaaliseen hyvinvointiin. Salosen mukaan sosiaaliseen hyvinvointiin liittyy turvallisuuden tunne, kuulluksi tuleminen sekä osallisuuden kokemus ihmissuhteissa ja yhteisössä. Hän kertoo, että kehityksellistä hyvinvointia edistää hyvät kehityksen edellytykset, kuten monipuolinen oppimisympäristö. Salosen mukaan fyysiseen hyvinvointiin liittyy hyvä fyysinen olo, jonka lähtökohtana ovat muun muassa ravinto sekä riittävä uni ja lepo. Emotionaaliseen hyvinvointiin puolestaan Salosen mukaan liittyy tasapainoinen tunne-elämä sekä miellyttävien tunteiden sävyttämä arki. Salonen mainitsee, että tavoitteena varhaiskasvatuksessa on tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia (Opetushallitus, 2021).

Salonen (2021) kertoo väitöstutkimukseensa perustuvista lapsen hyvinvointia haastavista ja tukevista tekijöistä. Hänen mukaansa vuorohoidossa lapsen hyvinvointia saattavat haastaa kuormittavat aikataulut, jotka haastavat arjen rutiineja sekä ennustamaton arjenkulku. Hyvinvointia Salosen mukaan puolestaan tukee lapsen tarpeita vastaavat aikataulut, jotka tukevat päivärytmiä ja unen ja levon tarvetta, ja tärkeää on huomioida lapsen viireystila. Salonen kertoo, että hyvinvointia tukee myös ennakoitava arjen kulku, johon liittyy rutiinit ja yhteiset toimintatavat kodin ja päiväkodin välillä, tuttu oppimisympäristö, tapahtumien ennakointi ja selittäminen sekä pysyvien vuorovaikutussuhteiden tukeminen. Kodin ja päiväkodin välinen yhteistyö on Salosen mukaan merkittävässä roolissa hyvinvoinnin tukemisen kannalta (Opetushallitus, 2021).

Tutkielmani seuraavassa luvussa määrittelen varhaiskasvatuksen ja vuorohoidon käsitteet. Kolmannessa luvussa avaan tutkimuksen kannalta keskeisen hyvinvoinnin käsitteen Allardt'n hyvinvointiteorian ja Maailman terveysjärjestön mukaan. Neljäs luku käsittelee lasten hyvinvoinnin teoriaa. Viidennessä luvussa avaan tutkimuksen metodologiaa sekä analyysia. Kuudennessa ja seitsemännessä luvussa esittelen tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset. Viimeisessä luvussa tuon esiin tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä sekä pohdin lasten hyvinvointitutkimuksen toteuttamista covid-19 pandemian aikana.

2 Vuorohoito tutkimuksen kontekstina

Tässä luvussa avaan varhaiskasvatuksen sekä varhaiskasvatuksen vuorohoidon määritelmää. Vuorohoitoa ohjaavat samat lait ja säädökset kuin muutakin varhaiskasvatusta, mutta sen lisäksi vuorohoito pitää sisällään ominaisuuksia, jotka poikkeavat perinteisenä pidetystä varhaiskasvatuksesta.

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuslaki (540/2018, 1, 2§) määrittää varhaiskasvatuksen olevan suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jossa erityisesti painottuu pedagogiikka. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 -asiakirjassa linjataan, että varhaiskasvatus on merkittävä osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua sekä se luo perustan elinikäiselle oppimiselle. Perusteissa avataan myös yleisesti varhaiskasvatuksen arvoperustaa, jossa nousee vahvasti esille hyvinvoinnin näkökulma. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteena ovat muun muassa lapsen edun ensisijaisuus sekä lapsen oikeus hyvinvointiin, suojeluun ja huolenpitoon. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperusta perustuu varhaiskasvatuslakiin, YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, ja YK:n yleissopimukseen vammaisten henkilöiden oikeuksista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 2019, 20–21).

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) nousee vahvasti esiin pyrkimys lasten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatukselle on laissa määritetty kymmenen tavoitetta, joista jokainen tukee omalta osaltaan lasten hyvinvointia. Varhaiskasvatuslaissa esimerkiksi painotetaan sitä, että yhtenä varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää iän ja kehityksen mukaisesti lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä sekä terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatuslain tavoitteisiin on kirjattu myös, että varhaiskasvatuksessa tulee varmistaa, että oppimisympäristö on kehittävä ja oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen. Lisäksi varhaiskasvatuslaissa mainitaan, että varhaiskasvatuksessa on turvattava lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet. Varhaiskasvatuslaissa nostetaan esiin myös lapsen edun ensisijaisuuden, joka tulee huomioida aina, kun varhaiskasvatusta suunnitellaan, järjestetään, tuotetaan ja siitä päätetään (Varhaiskasvatuslaki, 1, 3§; 2, 4§).

2.2 Vuorohoito varhaiskasvatuksessa

Vuorohoito on yksi varhaiskasvatuksen järjestämismuoto, jota ohjaa samat lait, säädökset, ohjeistukset ja sopimukset kuin muutakin varhaiskasvatusta. Vuorohoidosta määrätään Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 -asiakirjassa (2019). Varhaiskasvatuslain kolmanneltoista pykälän mukaan vuorohoitoa järjestetään tarpeen mukaisessa laajuudessa, ja tarve vuorohoidolle huoltajan työstä tai opiskelusta johtuvaa. Laki määrittelee vuorohoidon olevan varhaiskasvatusta, jota järjestetään epätyypillisinä aikoina eli iltaisin, öisin, viikonloppuisin sekä arki- ja juhlapyhinä. Vuorohoitoa järjestetään joko päiväkodissa tai perhepäivähoidossa (Varhaiskasvatuslaki, 3, 13§). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 -asiakirjassa (2019) lisätään vielä, että usein vuorohoitoa tarvitsevan lapsen osallistuminen varhaiskasvatukseen on epäsäännöllistä. Epäsäännöllisyys tulee ottaa huomioon varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa suunniteltaessa ja toteuttaessa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 2019, 19). Varhaiskasvatuslaki siis määrittelee mitä vuorohoito on, mutta se ei suoranaisesti ohjaa, miten vuorohoitoa tulee järjestää.

Peltoperä (2021) kuvaa väitöskirjassaan vuorohoidon erityispiirteitä, joita ovat muuan muassa kodinomaisuus, toimiminen eri-ikäisten lasten kanssa, rutiinien joustavuus sekä suunnitellun pedagogiikan että aikuisjohtoisen toiminnan vähyys. Lisäksi hän nostaa vuorohoidolle tyypillisenä piirteenä esiin lapsiryhmien heterogeenisyyden sekä lasten iän, kehitystason että yksilöllisen vireystilan suhteen (Peltoperä, 2021, 66–67). Peltoperä ja kumppanin (2016) mukaan aikataulujen ennakoimattomuus, eriytmisyys ja epäsäännöllisyys ovat kolme keskeistä piirrettä, jotka saattavat esiintyä eri tavoin vuorohoidon arjessa. Edellä mainitut vuorohoidon erityispiirteet luovat pohjan palvelun järjestämiselle sekä ohjaavat pedagogisen toiminnan suunnittelua ja toteutusta (Peltoperä, Dahlblom, Turja, Rönkä, Collin, Hintikka & Teppo, 2016, 65).

Vuorohoito on suhteellisen ainutlaatuinen varhaiskasvatuksen muoto, kun sitä katsotaan kansainvälisessä mittakaavassa ja tästä syystä kansainvälistä tietoa liittyen vuorohoitoon saatavilla melko vähän. Malinen, Dahlblom ja Teppo (2016) kirjoittavat, että vertailukohteita suomalaiselle vuorohoidolle löytyy maailmalta vain vähän, kun otetaan huomioon laatu ja kattavuus. Heidän mukaansa pohjoismaista Ruotsi on ainoa, johon Suomea voi edes verrata. Lasten huoltajat kyllä työskentelevät epätyypillisinä aikoina myös esimerkiksi Iso-Britanniassa, mutta siellä turvaudutaan lähinnä läheisten tukeen tai yksittäisiin lastenhoitajiin

(Malinen, Dahlblom & Teppo, 2016, 18–19). Tämä tutkimustulos käy ilmi myös Perheet 24/7 -tutkimushankkeen tutkimuksen tuloksista (Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylän yliopisto & Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, 2014). Malinen, Dahlblom ja Teppo (2016) kirjoittajat, että myös muun muassa Yhdysvalloissa ja Kanadassa vuorohoitoa tarjotaan rajoitetusti. Heidän mukaansa haasteena vuorohoidon järjestämiselle ulkomailla koetaan esimerkiksi hoidonjärjestämisen kustannukset, henkilöstön sitoutuneisuus ja ohjauksen puute. Malinen ja kumppanit nostavat esiin myös sen, että vakiintunutta termiä vuorohoidolle ei kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa ole, vaan siihen viitataan eri termein kontekstista riippuen (Malinen, Dahlblom & Teppo, 2016, 19).

Dahlblom ja Peltoperä (2016) käsittelevät muun muassa sitä, miten lasten hyvinvointia voi tukea vuoropäiväkodissa. Heidän mukaansa perheiden vuorotyönluonne tuo epäsäännöllisyyttä elämään ja arjen rytmit saattavat olla perheissä vaihtelevia. Dahlblom ja Peltoperä kirjoittavat, että vuorohoidon käytännöt ja rutiinit tukevat lapsen tasapainoista kasvua ja tuovat turvaa ja ennakoitavuutta lapsen elämään. Heidän mukaansa oleellista on hyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen ja huoltajien välillä. Dahlblom ja Peltoperä korostavat, että vuorohoidossa tulee huolehtia, että lapsen perustarpeet, kuten tarvittava ravinto ja lepo, tulee tyydytettyä ja lasten omien toiveiden ja tarpeiden huomioiminen on merkityksellistä. Kirjoittajien mukaan vuorohoidossa on tärkeää miettiä sitä, miten lasten kaverisuhteita tuetaan, sillä vuorohoidon vaihtelevan luonteen vuoksi, eri päivinä saattaa olla eri lapset hoidossa. Lasten osallisuus ja ryhmäytyminen on tärkeässä asemassa vuorohoidossa (Dahlblom & Peltoperä, 2016, 222–224).

3 Kaksi näkökulmaa hyvinvointiin

Hyvinvointi on moniulotteinen ilmiö, ja suoranaista yhtä selkeää määritelmää sille ei ole (Minkkinen, 2015, 15, 20). Hyvinvoinnin käsite määrittyy historiallisesti, joten hyvinvoinnin käsitettä tulee päivittää, kun maailma muuttuu (Allardt, 1976, 17). Tässä luvussa esittelen Erik Allardt (1976) teoriaa hyvinvoinnin ulottuvuuksista ja peilaan teorian keskeisimpiä käsitteitä varhaiskasvatuksen kontekstiin. Lisäksi avaan myös Maailman terveysjärjestön (World Health Organization, WHO) määritelmän hyvinvoinnista.

3.1 Allardt (1976) hyvinvointimalli

Uusitalo ja Simpura kirjoittavat (2020, 579), että Erik Allardt (1925–2020) on yksi kansainvälisesti tunnetuimpia suomalaisia yhteiskuntatieteilijöitä. Allardt (1976, 1993) määrittelee hyvinvoinnin, toisin sanoen elintason ja elämänlaadun, ihmisen perustarpeista käsin. Ihminen on Allardt mukaan hyvinvoiva, jos hänellä on mahdollisuus saada tyydytettyä perustarpeensa. Tällainen tarkastelu Allardt mukaan mahdollistaa inhimillisen kehityksen edellytysten tarkastelun. Allardt jakaa hyvinvoinnin kolmeen ihmisen kehitykselle ja olemassaololle välttämättömään ulottuvuuteen – having (omistaminen, elintaso), loving (rakastaminen, yhteisyyssuhteet) ja being (oleminen, itsensä toteuttamisen muodot). Allardt on myös määrittänyt indikaattorit, joiden avulla hyvinvointia voidaan mitata näiden ulottuvuuksien osalta (Allardt, 1976, 13, 21, 38; Allardt, 1993, 89). Indikaattoreista mainitsen lyhyesti alaluvuissa, joissa avaan enemmän edellä mainittuja ulottuvuuksia

Hyvinvointiteoriassaan Allardt (1976) erottaa hyvinvoinnin ja onnellisuuden sekä elämänlaadun ja elintason toisistaan. Hänen mukaansa hyvinvointi määrittyy tarvekäsityksen kautta, eli kuinka ihminen saa tyydytettyä tarpeensa (objektiivisuus). Onni ja onnellisuus puolestaan liittyy Allardt mukaan ihmisen subjektiiviseen puoleen eli ihmisen kokemuksiin ja elämyksiin. Allardt kirjoittaa, että ihmisen onnellisuus siis riippuu siitä, miten onnelliseksi hän tuntee ja kokee itsensä. Teoriassaan Allardt erottaa elämänlaadun ja elintason toisistaan. Hänen mukaansa elämänlaatua ja elintasoja voidaan tutkia joko subjektiivisesti tai objektiivisesti hyvinvoinnin ja onnellisuuden määritelmien avulla. Elämänlaatu liittyy ihmisen tarpeeseen tyydyttää sosiaaliset sekä itsensä toteuttamisen tarpeet (Allardt, 1976, 32–33; Uusitalo & Simpura, 2020, 580–581). Elintason määritelmää avaan enemmän seuraavassa - having ulottuvuudesta kertovassa alaluvussa

Allardt (1976) esittelee kirjassaan hyvinvointinäkemys nelikenttämallin, jossa avaa miten elintason ja elämänlaatuun liittyy hyvinvoinnin (objektiivinen) ja onnellisuuden (subjektiivinen) näkökulmista. Hänen mukaansa elintaso hyvinvoinnin kannalta on aineellisiin ja persoonattomiin resursseihin perustuva tarpeiden tyydytys ja onnellisuuden osalta taas elintason liittyy subjektiiviset tunteet ja yksilön kokemukset materiaalisista ja ulkoisista elinehdoista. Elämänlaatu taas Allardtin mukaan on hyvinvoinnin osalta ihmisten välisiin, ihmisen ja yhteiskunnan välisiin sekä ihmisen ja luonnon välisiin suhteisiin perustava tarpeentyydytys ja onnellisuuden näkökulmasta puolestaan elämänlaatu on subjektiivisia kokemuksia ja tunteita suhteessa ihmisiin, yhteiskuntaan ja luontoon. Allardt kirjoittaa, että hyvinvointitutkimuksessa kiinnitetään huomiota objektiivisesti havaittaviin asioihin, esimerkiksi olosuhteisiin ja ihmissuhteisiin. Onnellisuutta taas tutkitaan niin, että selvitetään ihmisten subjektiivisia tunteita ja asenteita (Allardt, 1976, 32–33, 35).

Seuraavissa alaluvuissa esittelen Allardtin (1976) määrittelemät kolme ulottuvuutta. Alaluvuissa avaan ensin ulottuvuuden Allardtin mukaan ja sitten tuon esiin myös varhaiskasvatuksen näkökulman kyseiseen ulottuvuuteen.

3.1.1 Having

Allardtin (1976) teorian mukaan having eli elintaso viittaa niihin aineellisiin olosuhteisiin, jotka ovat välttämättömiä ihmisten selviytymiselle ja kurjuuden välttämiseksi. Allardt kirjoittaa, että elintaso pitää sisällään ihmisen fysiologiset tarpeet. Näihin kuuluu muun muassa ravinto, ilma, vesi ja ympäristö. Elintasoa voidaan mitata esimerkiksi fyysisen terveyden, koulutuksen ja työllisyyden avulla (Allardt, 1976, 39–40; Allardt, 1993, 89).

Elintaso on Allardtin (1976) mukaan perustavanlaatuinen asia ihmisen elämässä. Tältä osin Allardt mukailee teoriassaan Abraham Maslow'n (1943) tarvehierarkiaa. Allardt kirjoittaa, että fysiologisia tarpeita seuraa vasta muiden tarpeiden ja arvojen mahdollistuminen, kuten rakkaus ja itsensä toteuttaminen. Allardt kuitenkin mainitsee tekstissään, että fysiologisten tarpeiden tyydytys ei kuitenkaan takaa sitä, että ihminen kykenee tyydyttämään rakkauden tai itsensä toteuttamisen tarpeen (Allardt, 1976, 41).

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehyksen keskiössä on oppiva ja hyvinvoiva lapsi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 2019, 36). Kun viitekehystä tarkastelee, niin voidaan todeta, että oppiakseen ja voidakseen hyvin, tulee lapsen perustarpeet olla

tydytetty. Varhaiskasvatus on kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jossa yhtenä olennaisena osana on lasten fysiologisista tarpeista huolehtiminen. Esimerkiksi, kun lapsi on hyvinvoiva ja hänen perustarpeensa ovat tyydytty, kykenee lapsi oppimaan uusia asioita.

3.1.2 Loving

Allardt (1976, 1993) kirjoittaa loving -uottuvuuden eli yhteisyysuhteiden tarkoittavan ihmisen tarvetta luoda suhteita toisiin ihmisiin ja muodostaa sosiaalinen identiteetti. Allardtin mukaan ihmisellä on tarve kuulua sosiaalisiin verkostoihin, joissa hän saa ilmaista toisista välittämistä tai pitämistä, ja ihmisellä on tarve rakkauteen ja helliin ihmissuhteisiin. Yhteisyydestä voidaan puhua Allardtin mukaansa silloin, kun ihmissuhteet ovat symmetrisiä eli ihmiset ovat suhteessa tasa-arvoisia ja molemmat saavat ja antavat suhteelle yhtä paljon rakkautta ja huolenpitoa. Jotta ihminen voi solmia symmetrisen suhteen toiseen ihmiseen, edellyttää se Allardtin mukaan yhteistä ymmärrystä, yhteistä kieltä sekä taitoa asettua toisen ihmisen asemaan. Tämän yhteisyyden tarpeen tasoa voidaan arvioida tutkimalla ihmisen suhteita esimerkiksi perheeseen, työkavereihin ja ystäviin sekä parisuhteeseen (Allardt, 1976, 42–45; Allardt, 1993, 91).

Varhaiskasvatuksen kontekstissa lapset ja aikuiset toimivat paljon yhdessä. Kuitenkaan se, että ollaan yhdessä ja toimitaan yhdessä ei suoraan tarkoita, että se on yhteenkuulumista, kuten Viljamaa, Estola, Juutinen ja Puroila (2017) kirjoittavat. Se, että lapset toimivat yhdessä, voi johtua monestakin syystä, esimerkiksi siitä, että aikuinen on ohjannut tai pakottanut toimimaan yhdessä. Toisaalta lapset myös tuntevat vetoa toisiinsa sekä toistensa tekemisiin. Viljamaan ja kumppanien mukaan varhaiskasvatuksessa yhteenkuuluminen on liikehdintää ja yhteenkuuluvuuteen vaikuttavat monet seikat, kuten lapsen oma kokemus ja varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri. Kirjoittajien mukaan yhteenkuuluvuus on prosessi, jonka liike on jatkuvaa ja voimakasta, mutta myös huomaamatonta. Yhteenkuuluvuuteen voi vaikuttaa, ja se on varhaiskasvatuksessa aikuisen tehtävä (Viljamaa, Estola, Juutinen & Puroila, 2017, 15–17).

Juutinen (2015, 2018) vastaa kysymykseen, millaista on lasten yhteenkuuluvuuden rakentuminen päiväkotiarjessa. Hänen mukaansa lasten yhteenkuuluvuutta rakennetaan jatkuvasti, ja se ei ole pysyvä tila. Juutinen esittää väitöskirjassaan kolme toisiinsa kietoutuvaa päätulosta, jotka vaikuttavat yhteenkuuluvuuden rakentumiseen päiväkodissa. Nämä kolme päälöydöstä ovat kuulumisen ja syrjäytymisen toteutuminen päivittäisissä kohtaamisissa,

pedagogiset käytänteet sekä arvot ja arvokasvatus. Hänen mukaansa lasten yhteenkuuluvuus rakentuu verbaalisin keinoin, yhteisessä toiminnassa sekä materiaalisissa suhteissa. Lasten kokema yhteenkuuluvuus ei rajoitu varhaiskasvatuksen kontekstissa ainoastaan päiväkotiin, vaan se ulottuu ulkopuolelle, kuten esimerkiksi perheeseen. Juutinen esittää, että lasten yhteenkuuluvuutta voidaan tukea, jos vain varhaiskasvatuksen henkilöstö on tietoinen, mitkä asiat edistävät ja mitkä taas estävät yhteenkuuluvuuden rakentumista. Yhteenkuuluvuuden rakentaminen on ennalta ehkäisevä keino kiusaamista tai ulossulkemista vastaan (Juutinen, 2015, 172–173; Juutinen, 2018, 53–54, 64).

3.1.3 Being

Hyvinvoinnin being -ulottuvuus eli itsensä toteuttamisen muodot tarkoittavat Allardtin (1976, 1993) teorian mukaan ihmisen tarvetta liittyä osaksi yhteiskuntaa ja elää sopusoinnussa luonnon kanssa. Itsensä toteuttaminen voidaan Allardtin mukaan nähdä kahdelta kannalta – positiivinen puoli voidaan nähdä henkilökohtaisena kasvuna ja puolestaan negatiivinen puoli tarkoittaa vieraantumista. Allardt kirjoittaa, että vieraantumista voidaan käsitellä sen kautta, kuinka korvattava tai korvaamaton ihminen on. Allardtin mukaan ihminen muistuttaa sitä enemmän tavaraa tai esinettä, mitä enemmän hän on korvattavissa. Vastaavasti taas Allardt kirjoittaa, että ihminen on sitä enemmän persoona ja yksilö, mitä vaikeammin hän on korvattavissa. Vieraantumisen käsitteeseen liittyy problematiikka – onko ihmisen aina mahdollista vaikuttaa omaan elämäänsä, toimintaansa ja kohtaloonsa? (Allardt, 1976, 46–47, 49; Allardt, 1993, 91).

Itsensä toteuttamisen muodot voidaan jakaa Allardtin (1976) mukaan neljään osatekijään. Hänen mukaansa ensimmäinen osatekijä eli yksilöä pidetään persoonana, pitää sisällään tietyn määrän korvaamattomuutta. Toisen tekijän Allardt kuvaa niin, että yksilö saa osakseen arvonantoa eli tämä määrittää statuksen. Tähän toiseen osatekijään liittyy Allardtin mukaan yksilön saama kunnioitus ja kunnia. Kolmas osatekijä on, että yksilöllä on mahdollisuus vapaa-ajantoimintaa ja harrastuksiin eli ”tekeminen” ja neljäs on poliittiset resurssit eli, että yksilöllä on mahdollisuus poliittiseen osallistumiseen (Allardt, 1976, 47).

Allardt (1993) kirjoittaa artikkelissaan indikaattoreista, joiden avulla hyvinvoinnin eri ulottuvuuksia voidaan mitata. Hänen mukaansa itsensä toteuttamisen muotoja voidaan mitata esimerkiksi sillä, kuinka aktiivinen ihminen on poliittisesti tai kuinka paljon ihminen voi vaikuttaa omaa elämää koskeviin päätöksiin (Allardt, 1993, 91). Teoksessaan *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia* (1976) hän puolestaan kirjoittaa, että itsensä toteuttamista ei voida

operationalisoida tai täsmentää. Allardtin mukaan kaikki ihmiset tai kulttuurit eivät pyri samaan tapaan toteuttamaan itseään saavutusten kautta kuin toiset. Itsensä toteuttamista voidaan kuitenkin tarkastella neljän edellä mainitun, operationalisoidun, osatekijän kautta, jotka kattavat osan käsitteestä (Allardt, 1976, 46).

Suomen YK-liiton mukaan Yhdistyneiden kansakuntien (YK) Lapsen oikeuksien yleissopimus, johon myös valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma perustuu, hyväksyttiin vuonna 1989 ja Suomi liittyi siihen vuonna 1991. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen tavoitteena on turvata elämän perusedellytykset sekä turvallinen kasvuympäristö jokaiselle lapselle (Suomen YK-liitto, 2021). Esimerkiksi Yleissopimuksen lapsen oikeuksista (1991) ensimmäisen osan kahdennessatoista artiklan mukaan lapsella, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, on oikeus ilmaista vapaasti nämä omat näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa. Yleissopimuksessa sanotaan, että lapsen näkemykset huomioidaan iän ja kehitystason mukaisesti. Yleissopimuksen kolmannessatoista artiklan mukaan lapsella on lisäksi oikeus ilmaista vapaasti oma mielipiteensä ja neljännessatoista artiklan mukaan lapsella on oikeus ajatuksen-, omantunnon ja uskonnonvapauteen (Yleissopimus lapsen oikeuksista, 1991).

Estola, Karlsson, Puroila ja Syrjälä (2016) avaavat edellä mainittua lapsen oikeutta artikkelissaan. Lasta tulee Estolan ja kumppanien mukaan kuulla ja hänen on saatava osallistua itseä koskevaan päätöksen tekoon. Arjessa tämä tarkoittaa heidän mukaansa pieniä asioita ja valintoja, sellaisia, joissa aikuinen osittain luopuu omasta vallastaan ja tarjoaa lapsille mahdollisuuksia. Estola ja kumppanit kirjoittavat, että arjessa aikuisella on valta ja vastuu päättää millaisia mahdollisuuksia lapsella on aktiivisuuteen ja osallistumiseen. Tämä tapahtuu heidän mukaansa siten, että aikuinen määrittelee lasten kerronnalliset oikeudet erilaisissa kasvatusyhteisöissä. He myös huomauttavat sen, että osallistuminen tarkoittaa eri lapsille erilaisia asioita, esimerkiksi joku osallistuu toimimalla, toinen taas osallistuu sivusta seuraamalla (Estola, Karlsson, Puroila & Syrjälä, 2016, 114–115.) Hohtin ja Puroilan (2016, 68) mukaan osallistumista ei kaukaa tarvitse etsiä, sillä se on arkipäivässä syvällisenä läsnä, kun keskitytään lapsen kuulemiseen ja kuuntelemiseen.

Estola ja kumppanit (2016) mainitsevat kirjoituksessaan lapsen vaikuttamisen osalta myös, että se, miten lapset voivat toimia poliittisena vaikuttajana, on aikuisten tehtävä pohtia. He kirjoittavat, että lain mukaan lapsia koskevassa päätöksen teossa tulee poliittisten päättäjien, toiminnan kehittäjien ja eri alojen työntekijöiden ottaa huomioon lasten näkemykset asiaan liittyen. Tutkimus esimerkiksi osoitti, että lapset toivat kertomuksillaan uutta tietoa muun

muassa terveysviranomaisille ja koulu- sekä sivistystoimenjohtajalle, kun he rohkenivat kuunnella (Estola, Karlsson, Puroila & Syrjälä, 2016, 116).

3.2 Maailman terveysjärjestön näkemys hyvinvoinnista

Toisena hyvinvoinnin näkökulmana tutkimuksessani hyödynnän Maailman terveysjärjestön (World Health Organization) määritelmää terveydestä. Maailman terveysjärjestön (1946) mukaan hyvinvointi on fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen kokonaisuus. Hyvinvointia ei tämän määritelmän mukaan voi määrittää siten, että se olisi ainoastaan sairauden tai heikkouden puuttumista. Maailman terveysjärjestön mukaan mahdollisimman korkean hyvinvoinnin kokeminen on kaikkien oikeus. Lisäksi Maailman terveysjärjestön määritelmän mukaan esimerkiksi lasten hyvinvoiva kehitys on tärkeää. Hyvinvoivaa kehitystä tukee harmoninen kasvuympäristö (WHO, 1946, 1).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2020) on määritellyt hyvinvoinnin käsitteen. Sen mukaan, vaikka väestöryhmien väliset erot liittyen hyvinvointiin eivät ole kaventuneet, on suomalaisten hyvinvointi kehittynyt myönteisempään suuntaan. Terveyden ja hyvinvointilaitoksen määritelmän mukaan hyvinvointi voidaan jakaa kolmeen osatekijään, joita ovat terveys, materiaallinen hyvinvointi ja koettu hyvinvointi eli elämänlaatu. Tämän määritelmän mukaan sekä yksilön että yhteisön hyvinvointi ovat osa hyvinvointia. Yksilön hyvinvointiin vaikuttavat esimerkiksi sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen ja koettu onnellisuus. Yhteisön hyvinvointiin puolestaan vaikuttaa esimerkiksi asuinolot ja ympäristö ja toimeentulo. Yksilön kokemaa hyvinvointia mitataan elämänlaadulla, johon vaikuttavat esimerkiksi terveys, materiaallinen hyvinvointi, ihmissuhteet, omanarvontunto sekä mielekäs tekeminen (THL, 2020). Kuten huomaamme, Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen määritelmä mukailee edellisessä alaluvussa avatun Erik Allardtin teoriaa hyvinvoinnin ulottuvuuksista (having, loving, being).

4 Lasten hyvinvointi tutkimuskirjallisuudessa

Karlssonin ja Estolan (2016) mukaan kasvatuksen kannalta hyvinvointi on tärkeässä asemassa. He kirjoittavat, että useat asiakirjat, kuten Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimus ja Suomen laki, nostavat keskeiseksi tavoitteeksi hyvinvoinnin edistämisen ja, että yhtenä kasvatusinstituutioiden laadun kriteerinä pidetään hyvinvoinnin edistämistä. Karlsson ja Estola avaavat lyhyesti hyvinvointia sekä yleisesti että lasten hyvinvoinnin näkökulmasta. Heidän mukaansa hyvinvoinnin ilmiö ulottuu hyvinvointivaltion palveluihin ja hyvää elämää koskeviin filosofisiin pohdintoihin sekä arjen pieniin hetkiin, joissa hyvinvointi joko toteutuu tai se jää toteutumatta. Karlssonin ja Estolan mukaan lapsen hyvinvointi koostuu perustarpeiden tyydytyksestä sekä ilon ja tyytyväisyyden että turvallisuuden tunteen sekä rakastetuksi tulemisen kokemuksista. Lisäksi he kirjoittavat, että kokeakseen hyvinvointia, lapsi tarvitsee kokemuksia siitä, että hän saa olla vastavuoroisessa ja yhteisöllisessä vuorovaikutuksessa toisten kanssa sekä saa kokea olevansa hyväksyty yhteisön jäsen (Karlsson & Estola, 2016, 11–12).

Seuraavissa alaluvussa avaan, millaisena lasten hyvinvointi näyttäytyy tutkimuskirjallisuudessa. Ensimmäisessä alaluvussa esittelen lasten hyvinvoinnin näkemyksiä yleisesti varhaiskasvatuksen ja varhaiskasvatukseen ikäisten lasten näkökulmasta. Toisessa alaluvussa paneudun tarkemmin vuorohoidon näkökulmaan osana lasten hyvinvointia.

4.1 Lasten hyvinvointi varhaiskasvatuksen näkökulmasta

Tutkimukseen valitsemani hyvinvoinnin määritelmät voidaan ajatella olevan enemmänkin aikuisten hyvinvoinnin määritelmää, kuten Minkkinen (2015) väitöskirjassaan kirjoittaa. Lasten hyvinvoinnin malleja on hänen mukaansa julkaistu huomattavasti vähemmän kuin aikuisten. Minkkisen mukaan aikuisten ja lasten hyvinvointia ei voi määrittää täysin samalla tavalla, mutta valitsemani määritelmät ovat sovellettavissa varhaiskasvatus- ja koulumaailmaan. Minkkisen mukaan reunaehdot lasten ja aikuisten hyvinvoinnille eivät ole samanlaisia, sillä lapsi on vielä kehittyvä olento, ja hän ei ole vielä esimerkiksi kykeneväinen itsenäisesti huolehtimaan omista perustarpeistaan. Lasten ja aikuisten hyvinvointia ei myöskään voi määrittää samalla tavalla, koska aikuinen on erilaisessa asemassa yhteiskunnassa kuin lapsi (Minkkinen, 2015, 23–24).

Minkkinen (2015) esittelee tutkimuksensa perusteella määrittelemänsä lapsen hyvinvoinnin mallin. Hän esittää mielestäni myös oman tutkimukseni kannalta mielenkiintoisen ajatuksen

siitä, että vaikka kehitysteoriat esittävät tärkeän näkökulman lapsen hyvinvointiin, ne eivät kuitenkaan ole suoraan käyttökelpoisia hyvinvoinnin teoriana. Tämä johtuu Minkkisen mukaan siitä, että kehitys ja hyvinvointi eivät ole sama asia vaan kehitys on yksi tekijä, joka voi tuottaa hyvinvointia. Hänen mukaansa kehitys ja hyvinvointi kulkevat usein käsikädessä, mutta eivät aina. Hyvinvoinnin ja kehityksen välillä on kaksisuuntainen yhteys: kehitys voi tukea hyvinvointia ja vastaavasti hyvinvointi voi tukea kehitystä (Minkkinen, 2015, 14,17). Mielestäni tämä ajatus on hyvä pitää mielessä kasvatusalalla. Minkkinen esittelee myös muita lähestymistapoja kehitysteorioiden lisäksi, joiden kautta lasten hyvinvointia on tarkasteltu. Näitä ovat sosiologia, Lapsen oikeuksien julistus, sosiaalityön näkökulma sekä hyvinvointi-indikaattorit. Minkkisen mukaan hyvinvointia on tutkittu aiemmin enemmän pahoinvoinnin kuin hyvinvoinnin näkökulmasta, esimerkiksi juuri mainitsemieni hyvinvoinnin indikaattorien kautta. Minkkinen viittaa Pollard ja Lee'n (2003) artikkeliin, jonka mukaan pahoinvoinnin kautta lähestymisen avulla huomataan puutteet lasten hyvinvoinnissa, mutta vastaavasti se heikentää huomaamasta hyvinvointia edistäviä tekijöitä (Minkkinen, 2015, 18–19).

Minkkinen (2015) määritelmän mukaan *”lapsen hyvinvointi on dynaaminen prosessi, jossa yksilön fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja materiaallinen tilanne on useammin positiivinen kuin negatiivinen. Sen lisäksi hyvinvointi on objektiivisesti ja subjektiivisesti mitattavissa oleva tila, joka on yksilön sisäisten, ihmisten välisten ja yhteisöllisten ja kulttuuristen prosessien tulos”* (Minkkinen, 2015, 25). Minkkisen mukaan lapsen hyvinvointiin vaikuttavat yksilötekijät, kuten biologiset, psyykkiset, sosiaaliset ja materiaaliset lähtökohdat, lapsen oma sisäinen ja ulkoinen toiminta, sosiaaliset kehitysympäristöt sekä lapsen saama hoiva ja sosiaalinen tuki. Lapsen hyvinvointiin vaikuttaa Minkkisen mukaan näiden lisäksi myös hyvinvoinnin yhteiskunnalliset kehykset, kuten rakenteelliset tekijät esimerkiksi konkreettisesti koulu- ja päiväkotirakennukset, sosiaaliset instituutiot ja kulttuuri (Minkkinen, 2015, 25–32).

Minkkisen (2015) laatima lapsen hyvinvointimalli perustuu eri teoreettisiin näkökulmiin liittyen hyvinvointiin. Minkkisen (2015, 60) mukaan *”mallin taustalla on ihmiskuva, jonka mukaan lapsi fyysis-psykkis-sosiaalinen olento, joka elää ja toimii materiaalisessa maailmassa vuorovaikutuksessa ihmisten ja instituutioiden kanssa keskellä kulttuuriympäristöä ja sen vaikutteita”*. Minkkisen lapsen hyvinvointimalli voidaan kuvata kehämäisenä kuviona, joka laajenee kehä kehältä. Minkkisen mallin keskiosa koostuu sisäisistä edellytyksistä ja hyvinvoinnin perusolottuvuuksista, joita ovat sosiaalinen, psyykinen, fyysinen ja aineellinen hyvinvointi. Perusolottuvuudet ovat Minkkisen mukaan vuorovaikutuksessa keskenään. Keskiosasta Minkkisen hyvinvoinnin malli laajenee yksilön toimintaan, hoivakehään,

yhteiskunnan rakenteisiin ja uloimpana kehänä on kulttuuri. Hoivakehä, yhteiskunnan rakenteet ja kulttuuri muodostavat Minkkisen mukaan yhteiskunnallisen kehyksen. Minkkisen hyvinvoinnin mallin mukaan nämä kaikki kehät ovat yhteydessä toisiinsa ja vaikuttavat toisiinsa eli ovat vuorovaikutuksessa keskenään (Minkkinen, 2015, 60–61).

Lapsibarometri 2020 (2020) tarkastelee sitä, millaista on hyvä elämä kuusivuotiaiden kokemana. Lapsibarometrin tutkimuksessa haluttiin selvittää, mitä hyvään elämään kuuluu lasten mielestä ja miten nämä asiat toteutuvat heidän elämässään. Tutkimuksessa saatiin tulokseksi kolme hyvän elämän kannalta merkittävää asiaa, jotka ovat leikki, ruoka ja koti. Lapsibarometrin tuloksissa käy ilmi, että leikkiin liittyi vahvasti kavereiden merkitys lapsille, kotiin liittyi perhe ja huolenpito ja ruoka puolestaan kuvasti lasten vastauksissa elämän perustarpeita. Lapsibarometrin tulokset kuvaavat myös, että lapset käsittävät hyvän elämän koostuvan sekä fyysistä, psyykkisistä että sosiaalisista ja materiaalisista ulottuvuuksista, kuten Minkkinen (2015) hyvinvointimallissaan asian määrittelee (Tuukkanen, 2020, 19, 66–67).

Estola, Karlsson, Puroila ja Syrjälä (2016) kirjoittavat tutkimuksestaan, jossa he ovat tutkineet lasten hyvinvointia lasten omien kertomusten pohjalta. Lasten kertomusten pohjalta he ovat löytäneet neljä lasten hyvinvointia rakentavaa tekijää – lasten keskinäiset suhteet, monipuolinen ja innostava toiminta- ja oppimisympäristö, sensitiiviset aikuiset sekä lasten aloitteiden kuunteleminen ja niiden huomioiminen toiminnassa. Estola ja kumppanit kertovat, että lasten omien kertomusten mukaan vertaissuhteet ovat merkityksellisiä lasten kokeman hyvinvoinnin kannalta. Lapsi tarvitsee heidän mukaansa aikuisen tukea vertaissuhteiden luonnissa, niitä ei voi jättää yksin lapsen varaan. Toinen merkittävä rakentava tekijä Estolan ja kumppanien tutkimuksen mukaan on monipuolinen ja innostava toiminta- ja oppimisympäristö. He kirjoittavat, että lasten kertomuksissa nousi esiin esimerkiksi leikin, toiminnan ja liikkumisen tärkeys ja, jos heille tarjotaan siihen mahdollisuus, lapset muokkaavat itse aktiivisesti ympäristöään ja rakentavat leikki- ja mielikuvitusmaailmoja. Kolmas Estolan ja kumppanien tutkimuksessa esiin noussut hyvinvointia rakentava tekijä on sensitiiviset aikuiset. Heidän mukaansa sensitiiviset aikuiset pyrkivät ymmärtämään lapsen tunteita ja tarpeita. Neljäs hyvinvointia rakentava tekijä Estolan ja kumppanien mukaan on lasten aloitteiden kunnioittaminen ja niiden huomioiminen toiminnassa. Tähän neljänteen tekijään nivoutuu kolme edellä mainittua hyvinvoinnin rakentavaa tekijää (Estola, Karlsson, Puroila & Syrjälä, 2016, 113–114). Kuten Estola ja kumppanit kirjoittavat (2016, 114): *”Aloitteiden kunnioittamisen taustalla ovat sensitiiviset aikuiset, jotka oivaltavat lasten hyvinvoinnin*

moninaisuuden, kuten lasten keskinäisten suhteiden, toimintakulttuurin ja ympäristön merkityksen.”

Kuten edellisessä luvussa avaamieni hyvinvoinnin teorioiden mukaan voidaan huomata, eri hyvinvoinnin teorit pitävät sisällään samoja tekijöitä. Esimerkiksi Maailman terveysjärjestön (1946), Allardtin (1976) ja Minkkisen (2015) teorit hyvinvoinnista limittyvät vahvasti yhteen. Tämä johtuu esimerkiksi siitä, että Minkkinen on omassa väitöskirjassaan lähtenyt liikkeelle Maailman terveysjärjestön hyvinvoinnin määritelmästä. Myös Estolan ja kumppanien (2016) tutkimuksen kautta saadut tulokset neljästä lapsen hyvinvoinnin rakentavasta tekijästä kytkeytyvät puolestaan Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksien teoriaan. Having -ulottuvuuteen liittyy monipuolinen ja innostava toiminta- ja oppimisympäristö, loving -ulottuvuuteen lasten keskinäiset suhteet ja being -ulottuvuuteen lasten aloitteiden kuunteleminen ja niiden huomioiminen toiminnassa. Neljäs rakentava tekijä eli sensitiiviset aikuiset liittyvät sekä loving että being -ulottuvuuksiin.

Puroila, Estola ja Syrjä (2012) ovat tutkineet lasten hyvinvointia päiväkodissa käyttäen pohjana Allardtin teoriaa hyvinvoinnin ulottuvuuksista. Aihetta he tutkivat lasten omien narratiivien kautta. Analysoimalla lasten narratiiveja, he löysivät sekä positiivisia että negatiivisia näkökulmia hyvinvointiin liittyen. Puroilan, Estolan ja Syrjälän (2012) mukaan lasten positiiviset hyvinvoinnin kokemukset liittyivät inspiroivaan ja mahdollistavaan ympäristöön, reagoiviin aikuisiin, hyviin ystäviin ja mahdollisuuksiin mielekkääseen toimintaan. Negatiiviset kokemukset puolestaan liittyivät instituution rakenteeseen, lasten erillisyyteen aikuisista, vertaissuhteista poissulkemiseen ja siihen, että lasta ei kunnioiteta yksilönä (Puroila, Estola & Syrjä, 2012, 345).

Puroila ja kumppanit (2012) esittelevät tutkimustuloksiaan hyvinvoinnin ulottuvuuksien kautta. Heidän saamissaan tuloksissa having -ulottuvuuteen liittyi aineelliset olosuhteet ja perustarpeiden täyttäminen, potentiaalinen vastaan realistinen sekä yksilöllinen vastaan yhteisöllinen näkemys having -ulottuvuuteen, lapset kuluttajina, materian käyttö sosiaalisten suhteiden neuvottelemisessa sekä identiteetin rakentajana sekä se, mitä lapsi omistaa, mitä ei omista ja mitä haluaisi omistaa. Loving -ulottuvuus puolestaan liittyy heidän tutkimuksen tulosten mukaan ihmissuhteisiin – aikuisen reagoiva huolenpito, aikuisen ja lapsen välinen suhde, joka heijastaa erillisyyttä sekä vertaissuhteet. Viimeiseen, eli being -ulottuvuuteen, Puroilta ja muut ovat määrittäneet liittyvän ikään liittyvä sosiaalinen järjestys, yksittäinen lapsi vastaan lapsi ryhmä, lapsen vapaa valinta vastaan institutionaaliset käytännöt, lapsen autonomia

vastaan aikuisen auktoriteetti sekä lapsen oppiminen vastaan aikuisen opetus ja olla täällä ja nyt vastaan tulossa tulevaisuudessa (Puroila, Estola & Syrjä, 2012, 350).

Kaiken kaikkiaan Puroila ja kumppanit (2012) ovat sitä mieltä, että maailmanlaajuisesti tarkasteltuna suomalaiset päiväkodit tarjoavat hyvät olosuhteet lasten hyvinvoinnille. Siihen vaikuttaa kirjoittajien mukaan varhaiskasvatuksen saatavuus, suhdeluvut, hyvät materiaaliset olosuhteet ja koulutettu henkilöstö. Puroila ja kumppanit kirjoittavat, että lasten narratiivien kautta kuva hyvinvointiin liittyen kuitenkin monimutkaistuu, sillä yhden objektiiviseen totuuden sijaan tutkimus tarjoaa kertomuksia lasten arjesta päiväkotikontekstissa. Kuten jo aiemmin mainitsin, Puroilan ja kumppanien tutkimustulos koostui sekä positiivisista että negatiivisista hyvinvoinnin kokemuksista. Koska kertomukset ovat kontekstikohtaisia, kirjoittajien mukaan niiden kautta ei voi tehdä suoria yleistyksiä. Tutkimus kuitenkin johtaa tarkastelemaan seikkoja, joita tutkimuksessa nousi esiin, kuten esimerkiksi vuorovaikutuksen laatu ja lapsen oikeuksien toteutuminen (Puroila, Estola & Syrjä, 2012, 359).

Ranta (2021) tarkasteli tutkimuksessaan positiivisen pedagogiikan toteutumista päiväkotiympäristöissä. Teoksessaan hän avaa kirjan nimen mukaisesti asioita, jotka vaikuttavat lapsen oppimiseen ja hyvinvointiin. Ranta esittelee esimerkiksi tiimityön merkityksen lapsiryhmän hyvinvoinnille, huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tärkeyden sekä lasten vertaissuhteet ja sosiaalisen viihtyvyyden. Rannan tutkimuksessa nousee esiin lapsen kohtaaminen sekä aito läsnäolo ja aikuisen sensitiivisyys. Hänen mukaansa ”*lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen vaatii herkkyyttä tunnistaa lapsen eleitä ja signaaleja*” (Ranta, 2021, 69). Ranta kirjoittaa, että sensitiivisyys näkyy siinä, miten aikuinen osaa ennakoida tilanteita ja hallita oppimisympäristöjä. Hänen mukaansa se vaatii herkkyyttä, että osaa tunnistaa tilanteet, kuka tarvitsee milloinkin eniten apua ja kenen auttaminen palvelee ryhmää parhaita. Sensitiivisyyteen Rannan mukaansa liittyy myös tunnetaidot. Ranta huomioi myös oppimisympäristöjen merkityksen lasten hyvinvoinnille. Oppimisympäristöihin liittyy turvallisuuden tunne ja lapsen turvallisuuden tunnetta tukee selkeä päivä rytmi ja rutiinit. Lisäksi tutkimuksessa on huomioitu osallisuuden ja omatoimisuuden merkitys lasten hyvinvoinnille (Ranta, 2021, 31, 41, 69–70, 73–74, 95–96, 113, 123, 141–143).

Kun tarkastelee edellä esiteltyjä hyvinvoinnin tutkimuksia, voidaan huomata, että niissä ilmenee samoja teemoja, kuten esimerkiksi lasten perustarpeet, oppimisympäristö, vertaissuhteet ja sosiaaliset suhteet sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. Nämä teemat liikkuvat myös Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksien ympärillä. Samat teemat toistuvat myös

seuraavassa alaluvussa, jossa esittelen tutkimuskirjallisuutta liittyen lasten hyvinvointiin vuorohoidossa.

4.2 Lasten hyvinvointi varhaiskasvatuksen vuorohoidossa

Eija Salonen (2020) on tutkinut pieniä lapsia varhaiskasvatuksen vuorohoidossa ja väitöskirjassaan hän esittelee tuloksia sille, millainen merkitysvuorohoidolla ja epätyypillisillä varhaiskasvatusajoilla on pienten lasten kuulumiselle ja miten aikuiset voivat edistää heidän kuulumistaan sekä kotona että vuoropäiväkodissa. Salosen mukaan kuulumisen liittyä olennaisesti sosioemotionaaliseen hyvinvointiin. Hän kirjoittaa kuulumisen tarkoittavan ihmissuhteissa ja yhteisössä molemminpuolista hyväksyntää ja huomioimista ja näiden pohjalta syntyvää kuulumisen kokemusta. Salosen tutkimuksen mukaan pienet lapset kohtasivat kuulumisen haasteita, jotka tutkimuksen mukaan liittyivät arjen ennustamattomuuteen ja kuormittaviin varhaiskasvatusaikoihin. Salonen tuo esiin, että vuorohoidossa olevan lapsen elämä on päivittäin muuttuvaa, johtuen vaihtelevista varhaiskasvatusajoista ja sosiaalisesta ympäristöstä sekä aikuisten että lasten osalta. Vuorohoidon sosiaalinen ympäristö Salosen mukaan vaihtelee päivittäin sekä päivän aikana. Hän jatkaa, että sosiaalisen ympäristön muutoksen lisäksi, myös toiminta ja materiaallinen ympäristö saattoi vaihdella. Salosen tutkimuksen mukaan esimerkiksi hoitoaikojen vaihtelu saattoi aiheuttaa hämmennystä tai mielipahaa lapselle. Myös vaihteleva sosiaalinen ja materiaallinen ympäristö saattoi Salosen mukaan aiheuttaa lapselle haasteita. Salonen kirjoittaa, että kaverin kotiin lähtö tai ryhmästä toiseen keskenpäivän siirtyminen saattoivat taas aiheuttaa sen, että lapsi vakavoitui tai leikki tai toimita päättyi. Salonen toi kuitenkin väitöskirjansa tuloksissa esiin sen, että aina muutokset eivät johtaneet haasteisiin lapsen kuulumisessa. Esimerkiksi iltahoito, jolloin ryhmäkoko oli pienempi, saattoi johtaa uusiin ja innostaviin mahdollisuuksiin sekä lapsen aloitteelliseen vuorovaikutukseen sosiaalisen ja materiaallisen ympäristön kanssa (Salonen, 2020, 4, 34–35).

Salonen (2020) kirjoittaa, että lapsen varhaiskasvatusajat saattoivat olla ristiriidassa lapsen vuorokausirytmien, erityisesti unen ja levon tarpeen, kanssa ja tätä kuvattiin lapselle rankaksi. Salosen mukaan, mikäli lapsen vuorokausirytmien ei sovi yhteen varhaiskasvatusaikojen kanssa, saattaa lapsi olla kuormittunut ja hänen vireystilansa matala, ja se haastaa se lapsen kuulumista. Toisaalta hän mukaansa, jos varhaiskasvatusajat sopivat lapsen vuorokausirytmien, edistivät ne lapsen hyvää mieltä ja arjen sujumista. Salonen esittää, että illat ja viikonloput ovat erityisiä ajankohtia vuorohoidossa. Hänen mukaansa usein iltaisin ja viikonloppuisin ryhmäkoot ja

aikuisten määrä ovat pienempiä, joka mahdollistaa joustavamman toiminnan sekä lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioimisen paremmin. Vuorohoidon iltoja Salosen mukaan kuvasi kodinomaisuus, joka koostui joustavista rutiineista, vapaavalintaisesta toiminnasta sekä lasten henkilökohtaisesta toiminnasta. Myöskin materiaalista ympäristöä pystyttiin Salosen mukaan käyttää eritavoin iltaisin ja viikonloppuisi. Lasten kuuluvuutta edistää joustava toimintakulttuuri, joka luo hyvät lähtökohdat lapsen toiveita kunnioittavalle ja yksilöllisiä tarpeita huomioivalla vuorovaikutukselle (Salonen, 2020, 35–37).

Salosen (2020) tutkimuksen mukaan vuorohoidossa olevan lapsen kuulumisen kokemusta tuki rutiinit, tapahtumien ennakointi, vuorokausirytmien ja vireystilan huomioiminen sekä kaverisuhteiden tukeminen. Salosen väitöskirjassaan nousi esiin varhaiskasvatuksen vuorohoidon erityispiirteitä, ja hän kirjoittaa väitöskirjassaan, että vuorohoidossa edellytetään joustavia toimintatapoja sen ainutkertaisten ja muuttuvien sosiaalisten tilanteiden vuoksi. Salonen esittää huomion siitä, että hänen tutkimustensa tulosten perusteella 24/7 - yhteiskunnassa olisi tärkeä kiinnittää huomiota pientenlasten asemaan sekä päivittäisissä vuorovaikutustilanteissa, vuorohoidon pedagogiikassa että poliittisessa päätöksenteossa (Salonen, 2020, 4, 37, 41).

Salonen, Laakso ja Sevón (2016) tutkivat lasten tapoja neuvotella ja rakentaa vuorovaikutuksessa kuuluvuuttaan heidän sosiaalisen ja materiaalsen ympäristönsä kanssa. Salonen, Laakso ja Sevón kirjoittavat, että heidän tutkimuksensa tulosten mukaan lapsen tullessa vuorohoitoon, hän vaikutti olevan aktiivisesti vuorovaikutuksessa tuttujen aikuisten, vertaisten ja inspiroivan materiaalin kanssa. Heidän mukaansa tämä vuorovaikutus tuki lasten kuulumisen tunnetta päiväkodissa ja lisäsi heidän turvallisuuden, mukavuuden ja helppouden tunteita, joiden voidaan katsoa olevan osa kuuluvuuden tunnetta. Salonen ja kumppanit löysivät tutkimuksestaan kaksi pedagogisesti merkittävää tulosta. Kun lapsi saapuu vuorohoitoon, kasvattaja voi tukea lapsen hyvinvointia kahdella tapaa – huomioimalla sensitiivisesti lapsen aloitteet ja vastaamalla näihin aloitteisiin kunnioittavasti (Salonen, Laakso & Sevón, 2016, 2028–2030).

Siippainen (2018) kirjoittaa, että vuorohoidolla on omat haasteensa ja se herättää monenlaisia mielipiteitä ja keskusteluja. Hänen mukaansa vuorohoito, ja siihen liittyä epäsäännöllisyys ja epäsäännöllinen arki, saattaa olla riski lapsen kehitykselle. Siippainen mainitsee esimerkkinä Hscuhn ja Yoshikawan (2007) tutkimuksen, jonka mukaan vuorohoidolla on heikentävä vaikutus lapsen sosioemotionaaliseen hyvinvointiin. Toisaalta taas Siippaisen mukaan

vuorohoidossa piilee myös mahdollisuuksia. Hänen mukaansa esimerkiksi vuorohoidossa olevilla lapsilla on paljon variaatiota toimia ja olla suhteessa aikuisiin. Vaikka vuorohoidossa on paljon mahdollisuuksia, tulee Siippaisen mukaan vuorohoidon pedagogiikkaa pohtia muun muassa sen kautta, kun lapset ovat äärivuoroissa hoidossa. Siippaisen tuo esiin huomion, että ääriaikoina kodinomaisuuden varjolla ohjattu toiminta korvattiin puuhastelulla ja hoivalla. Siippaisen mukaan kodinomaisuuteen liittyvä rentous ja lasten ikävän tunteisiin vastaaminen ovat merkittävä osa vuorohoitoa, mutta ne eivät kuitenkaan saa sulkea pois pedagogisesti monipuolisen ja suunnitelmallisen toiminnan mahdollisuutta. Siippainen kirjoittaa, että se, että vuorohoito nähdään uhkana ei auta vuorohoitoon liittyvien haasteiden ratkaisussa, vaan laadukkaan varhaiskasvatuksen vuorohoidon toteuttamisen avaimet ovat hänen näkemyksensä mukaan varhaiskasvatuksen, työn ja perheen yhteensovittamisen muotojen kehittämisessä (Siippainen, 2018, 167, 171–172).

Siippainen (2012) on tutkinut sukupolvisuhteita päivähoidon, nykyisin varhaiskasvatuksen, kontekstissa. Tutkimusta tehdessään Siippainen on havainnut, että vuorohoito asettuu luonteeltaan kodin ja päiväkodin rajoille, ja niiden ero ainakin jossain määrin hämärtyy. Tämä johtuu hänen mukaansa siitä, että vuorohoito on monella tapaa kodinomaisempaa. Siippainen pohtii artikkelissaan suhdelukuja. Hän kirjoittaa, että usein monet varhaiskasvatuksen säännöt perustellaan suuren lapsimäärän mukaan, mutta vuorohoidossa lapsia saattaa olla hoidossa kerrallaan vähemmän. Tämän vuoksi Siippaisen mukaan vuorohoidossa on mahdollista neuvotella säännöistä ja kyseenalaistaa sääntöjä sekä lasten että vuorohoidossa työskentelevien aikuisten puolelta. Hän kirjoittaa, että suhdelukujen vaihtelevuus ja lapsimäärän koko vaikuttavat myös lapsen vaikutusmahdollisuuksiin ryhmässä. Siippainen esittää, että suhdelukujen vaihtelu sekä kodinomaisuutta tavoittelevat epäsäännölliset hoitoajat tekevät vuorohoidosta joustavaa. Hänen mukaansa vuorohoidossa jollain tavalla rikkoutuu perinteiset institutionaaliset käsitykset aikuisen ja lapsen asemasta, koska vuorohoito muodostaa tietynlaisen kehyksen lapsen ja aikuisen vuorovaikutukselle. Siippainen nostaa esiin erään vuorohoidolle tyypillisen haasteen eli sen, että vuorohoidossa sekä lasten että aikuisten vaihtuvuus on runsasta. Tutkimuksensa yhteenvedona Siippainen kirjoittaa, että rakenteelliset asiat, kuten poikkeavat suhdeluvut ja ääriaikojen tavoitteellinen kodinomaisuus ovat ne tekijät, jotka tekevät vuorohoidosta erityisen (Siippainen, 2012, 116–126).

Lammi-Taskula ja Siippainen (2018) ovat tutkineet vanhempien vuorotyötä, lasten hyvinvointia ja vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä varhaiskasvatuksessa. Lammi-Taskulan ja Siippaisen tekemän tutkimuksen mukaan ammattilaisten vastauksissa ei ollut

vanhemman työajalla vaikutuksesta siihen, miten lapsi viihtyy päiväkodissa, kavereiden määrän ja hoitopaikan sopivuuden osalta. Vaikka vanhemman työmuoto ei Lammi-Taskulan ja Siippaisen tutkimuksen mukaan vaikuttanut lapsen hyvinvointiin tai päiväkodissa viihtyvyyteen, vaikutti vanhemman työmuoto jonkin verran päiväkodin ja kodin väliseen yhteistyöhön. Heidän mukaansa yhteistyö oli jonkin verran sujuvampaa päivätyötä tekevien vanhempien kanssa verrattuna vuorotyötä tekeviin. Lammi-Taskula ja Siippainen kirjoittavat, että päivätyötä tekevän vanhemmat myös kokivat vuorotyötä tekeviä vanhempia yleisemmin, että heidän näkemyksensä otettiin huomioon keskustellessa varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Lammi-Taskulan ja Siippaisen tutkimuksen mukaan lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen kannalta ei ole vaikutusta sillä, tekeekö vanhempi päivä- vai vuorotyötä. Lammi-Taskula ja Siippainen tuovat artikkelissaan esiin huomion siitä, että tämä heidän tutkimustuloksensa haastaa käsityksen siitä, että vanhemman epäsäännöllinen työ ja sen myötä lapsen vuoroahoito olisivat riski lapsen hyvinvoinnille (Lammi-Taskula & Siippainen, 2018, 423, 425–426).

Li, Johnson, Han, Andrews, Kendall, Strazdins ja Dockery (2014) ovat kirjallisuuden kautta tutkineet epätyypillisinä työaikoina työskenteleviä vanhempia ja sekä yhteyttä lasten hyvinvointiin. Li ja kumppanit käyttivät tutkimuksessaan julkaisuja, joissa tarkasteltiin neljää lasten kehitystulosta (haasteet sisäistämisessä ja ulkoistamisessa, kognitiivinen kehitys ja painoindeksi) sekä kolmea muuta tulosta (uniryhti, kouluun sitoutuminen ja koulun ulkopuoliset aktiviteetit) ja näiden yhteyttä vanhempien epätyypillisiin työaikoihin. Heidän mukaansa, toisin kuin Lammi-Taskulan ja Siippaisen (2018) tutkimuksessa, näistä kahdestakymmenestä kolmesta julkaisusta kahdessakymmenessä yhdessä raportoitiin siitä, että epätyypillisillä työajoilla on yhteys lasten kielteisiin kehitystuloksiin. Suurin osa tutkimuslähteistä tuki Lin ja kumppaneiden oletusta siitä, että vanhempien epätyypillinen työaika saattaa vaikuttaa kielteisesti lapsen mielenterveyteen, käyttäytymiseen ja kognitiiviseen kehitykseen. Se saattaa myös lisätä lapsen ylipainoa ja liikalihavuutta ja vaikuttaa Lin ja kumppaneiden tutkimaan kolmeen muuhun tulokseen (Li, Johnson et al., 2014, 53, 64).

Kekkosen, Rönkän, Laakson, Tammelinin ja Malisen (2014) tarkastelivat tutkimuksessaan huoltajien kokemuksia epäsäännöllisen työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta, ja erityisesti niitä asioita, jotka vaikeuttavat eri elämänaalueiden yhteensovittamista. Osa Kekkosen ja kumppanien tutkimukseen osallistuneista olivat tyytyväisiä nykytilanteeseen, mutta osa koki haasteita. Kekkosen ja kumppanit olivat kiinnostuneita siitä, miksi epäsäännölliset työajat eivät sovi yhteen perhe-elämän kanssa. Toiseksi yleisimmäksi syyksi tälle Kekkosen ja kumppanien

tutkimuksessa huoltajat mainitsivat sen, että lasten hyvinvointi heikentyy epäsäännöllisten työaikojen vuoksi. Kekkonen ja kumppanit kirjoittavat, että hyvinvoinnin heikentymiseen huoltajien mukaan vaikutti rytmimuutokset ja -vaihtelut, vähäksi jäävä yhteinen aika erirytmisyyden vuoksi, aikaiset heräämiset, yövuorot, pitkät ”hoitoputket” sekä se, että kouluikäiset lapset joutuivat esimerkiksi vanhemman iltavuoron aikoina viettämään pitkiä aikoja yksin. Muita Kekkonen ja kumppanien tutkimuksessa oli muuan muassa, että yhteinen aika jää vähiin, oma sekä puolison kuormittuminen, perheen arkeen osallistuminen, hankaluuksia järjestää lastenhoito sekä yleiset toteamukset arjen hankaluudesta. Kekkonen ja kumppanien mukaan lapsiperheiden hyvinvointia voisi parantaa sillä, että vanhempien työvuorojen pysyvyyttä ja ennakoitavuutta parannettaisiin sekä vältettäisiin yllättäviä muutoksia. Tämän lisäksi lasten ylipitkiin hoitajaksoihin tulisi heidän mukaansa kiinnittää huomiota (Kekkonen, Rönkä, Laakso, Tammelin & Malinen, 2014, 57–59).

Moilanen (2019, 2020) on tutkinut yksinhuoltajaäitien vuorotyön ja työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Hänen mukaansa vuorotyön ja sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen saattaa tuoda haasteita, ja haasteet voivat heijastua kielteisesti lasten hyvinvointiin. Moilanen tuo esiin, että monet äidit olivat huolissaan pienten lasten hyvinvoinnista. Huolena hyvinvoinnin kannalta oli hänen mukaansa lasten epäsäännöllinen vuorokausirytmä, pitkät hoitoajat sekä rutiinien rikkoutuminen. Toisaalta taas Moilasan tutkimus tuo ilmi sen, että työ on taloudellinen välttämättömyys yksinhuoltajaäideille taloudellinen ja työ koettiin tärkeäksi äitien oman hyvinvoinnin kannalta. Moilasan tutkimuksen mukaan työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen siis vaatii yksinhuoltajaäidiltä luovia ratkaisuja. Hän tuo kuitenkin myös ilmi sen, että vaikka yksinhuoltajaäidit kokevat haasteita vuorotyön ja perhe-elämän yhteensovittamisessa, on haasteita tässä myös kahden vanhemman perheissä. Erilaiset palvelut ja sosiaalipoliittiset ratkaisut ovat Moilasan mukaan merkityksellisiä yksinhuoltajaperheiden arjensujuvuuden sekä äitien ja lasten hyvinvoinnin turvaamisen kannalta (Moilanen, 2019, 103–106; Moilanen, 2020, 230, 236–237).

Kauppinen ja Alasuutari (2018) ovat tutkineet esiopetusvuoden palvelukokonaisuuksia lastenhyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden näkökulmista. Heidän mukaansa opetuksen ja hoidon palvelukokonaisuudet vaihtelivat suuresti eri kuntien välillä ja jopa kuntien sisällä. Kauppinen ja Alasuutari esittävät, että vaihtelua tapahtuu siinä, viettääkö lapsi samassa ryhmässä ja samojen aikuisten kanssa koko päivän vai joutuuko lapsi vaihtamaan ryhmää päivän aikana kerran tai jopa useammin, ja kun ryhmä vaihtuu, saattaa vaihtua samalla lapsiryhmä, tilat ja aikuiset sekä säännöt ja odotukset. Tällainen saattaa Kauppinen ja Alasuutarin mukaan lisätä

ongelmakäyttäytymisetä sekä olla riski lapsen hyvinvoinnille. Kauppinen ja Alasuutari huomioivat tutkimuksessaan myös vuorohoidon. He kirjoittavat artikkelissaan siitä, että jotkut lapset joutuvat päivän aikana vaihtaa ryhmää mahdollisesti useammankin kerran, joten heidän vuorovaikutussuhteidensa määrä on voi olla päivänäikana suurempi kuin perinteisessä varhaiskasvatusryhmässä. Jos lapsi on vuorohoidossa, saattaa ryhmän vaihtojen ja vuorovaikutussuhteiden määrä olla Kauppisen ja Alasuutarin mukaan vieläkin suurempi (Kauppinen & Alasuutari, 2018, 147, 163–165).

Perheet 24/7 -tutkimushankkeen (2014) tuloksissa esitellään hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksen tavoitteena oli vertailla epätyypillisinä aikoina työskentelevien ja säännöllistä päivätyötä tekevien vanhempien kokemuksia muun muassa hyvinvoinnista. Tutkimukseen osallistui vanhempia Suomesta, Iso-Britanniasta ja Hollannista. Perhe-elämän ja hyvinvoinnin osalta tutkimukseen osallistuneita pyydettiin arvioimaan, että missä asioissa he olivat tyytyväisiä ja missä huolissaan liittyen arkeen. Tutkimuksessa kolme tärkeää esiin nousutta tyytyväisyyden aiheita oli lapsen terveys, turvallisuus ja lapsen käyttäytyminen, kehitys ja oppiminen. Puolestaan kolme keskeistä tutkimuksessa esiin nousutta huolenaihetta oli vastuun kantaminen yksin, oma jaksaminen ja liian vähäinen perheaika. Lasten hyvinvoinnin osalta taas tutkimustulosten mukaan haasteista lapsen käytöksessä kertoi suomalaiset ja isobritannialaiset vanhemmat useammin kuin hollantilaiset. Lisäksi tutkimuksen mukaan edellä mainituissa maissa asuvat vuorotyötä tekevät vanhemmat kokivat haasteita enemmän lasten käytöksessä kuin säännöllistä päivätyötä tekevät. Kaikissa kolmessa maassa lapset, jotka olivat hoidossa päiväkodissa, viihtyivät hyvin, eikä viihtyvyyteen vaikuttanut vanhempien työaikana muoto (Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylän yliopisto & Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2014).

Peltoperä, Turha, Vehkakoski, Poikonen ja Laakso (2018) ovat tarkastelleet tutkimuksessaan varhaiskasvatuksen kasvattajien kertomuksia joustavasti suunnitellusta varhaiskasvatuksesta, jota tarjotaan esimerkiksi epätyypillisinä aikoina. Tutkimuksessaan he määrittelivät kasvattajien kertomukset neljään luokkaan, joita olivat puolustelevat, kompensoivat, normalisoivat ja perustellut kertomukset. Peltoperän ja kumppanit kirjoittavat, että kasvattajien näkemykset joustavan varhaiskasvatuksen vaikutuksista lasten hyvinvointiin vaihtelivat. Heidän mukaansa puolustelevia ja kompensoivia kertomuksia esittäneet kasvattajat mukaan yhtä huolissaan epäsäännöllisen hoidon vaikutuksista lasten hyvinvointiin, kun taas normalisoivia ja perusteltuja kertomuksia esittäneet kasvattajat eivät tuoneet esiin vastaavia

näkemyksiä. Eli siis osa kasvattajista näkee vuorohoidon ja epätyypilliset hoitoajat haasteena lasten hyvinvoinnin kannalta, osa taas ei (Peltoperä et al, 2018, 176).

Peltoperä (2021) tutki väitöskirjaansa varten muun muassa millaisia merkityksiä ja ihanteita varhaiskasvatuksen työntekijät ja vanhemmat rakentavat vuorohoidolle. Vuorohoito on Peltoperän tutkimuksen mukaan jännitteinen aihe ja tutkimuksessa sekä puolustettiin että kyseenalaistettiin vuorohoidon olemassaoloa. Merkityksen antoja vuorohoidolle annettiin hänen tutkimuksessaan yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin vastaajana, lapsen hyvinvoinnin tukena sekä tasa-arvoisen oppimisen mahdollisuuden tarjoajana. Vuorohoidon ihanteina Peltoperän tutkimuksessa puolestaan nimettiin palveluiden saavutettavuus, joustavuus, lasten tasavertainen mahdollisuus osallistua pedagogiseen varhaiskasvatukseen sekä jo aiemmin mainittu kodinomaisuus (Peltoperä, 2021, 5, 56).

Peltoperä (2021) kirjoittaa vuorohoidon kodinomaisuudesta. Hän liittää kodinomaisuuden osaksi lapsen hyvinvoinnin tukemista. Peltoperän tutkimuksessa kodinomaisuuden ihanne liittyi sekä kodin ensisijaisuuteen että kodinomaisesti järjestettyyn varhaiskasvatukseen. Kodinomaisuuden ihanne tarkoittaa Peltoperän mukaan sitä, että kasvuympäristönä koti on ihanteellinen lapselle. Kodinomaisuuteen kuvattiin liittyvän muun muassa hoivan ja leikin korostaminen aikuisjohtoisten pedagogisten toimintojen sijaan, lämmin ja miellyttävä fyysinen ympäristö, pienet lapsiryhmät sekä se, että työntekijä viettävät lasten kanssa aikaa myös niin sanottuina herkkinä hetkinä, kuten iltaisina ja viikonloppuisin (Peltoperä, 2021, 60).

Peltoperän (2021) tutkimuksessa työntekijät nimesivät asioita, mitä kaikkea he voivat tehdä vuorohoidossa lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Peltoperän mukaan näitä olivat muun muassa turvallinen ympäristö, rauhalliset rytmit, selkeät rajat ja säännöt, yhteistyö vanhempien kanssa, vakituinen iltahoitaja, lasten hoitoaikojen mukaan järjestetyt työvuorot, sensitiivinen vuoro vaikutus sekä pitkäkestoiset suhteet lasten ja työntekijöiden välillä (Peltoperä, 2021, 59–60).

Sevón, Rönkä, Räikkönen ja Laitinen (2017) vertailivat tutkimuksessaan pelkkää päivällä tapahtuvaa hoitoa ja vuorohoitoa tarvitsevien lasten mielialavaihteluja. Heidän tutkimustaan varten aikuiset arvioivat lasten mielialaa kolme kertaa päivässä viikon ajan sekä päiväkodissa että kotona. Tutkimuksessa Sevón ja kumppanit huomasivat, että pelkkää päivällä tapahtuvaa hoitoa tarvitsevien lasten osalta tunnistettiin selkeä viikko – viikonloppu -rytmi, ja nämä lapset osoittivat negatiivisia tunteita usein kiireisten aamujen vuoksi. Heidän mukaansa vuorohoitoa tarvitsevien lasten mielialat olivat rytmiltään epäselvempiä, ja pojilla arvioitiin olevan

enemmän negatiivisempia mielialoja kuin tytöillä. Sevón ja kumppanit ovat tutkimuksensa perusteella sitä mieltä, että tieto lapsen viikkosykiin tai kellonaikaan liittyvistä mielialan vaihteluista olisi vanhemmille ja kasvattajille tärkeää päivä- ja yöhoitoon osallistuvien pienten lasten emotionaalisen hyvinvoinnin kannalta. Sevón ja kumppanit tunnistavat tutkimustuloksissaan myös päivittäisten rutiinien ja rytmin merkityksen lasten emotionaaliseen hyvinvointiin. Heidän mukaansa rutiinit ja arkirythmi tuo perheeseen harmonian ja yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä luo erityisesti lapsille jatkuvuuden, ennustettavuuden ja turvallisuuden tunnetta. Sevón ja kumppanit nostavat esiin sen, että rutiineista on hyvä puhua ja suunnitella yhdessä (Sevón et al., 2017, 453, 466–467).

5 Tutkimuksen toteutus

Tutkimukseni tavoitteena oli saada tietoa lasten hyvinvoinnista vuorohoidossa huoltajien näkökulmasta. Juuti ja Puusa (2020) mainitsevat, että tutkijan tavoitteena on tutkimusta tehdessä ja saatua aineistoa analysoitaessa saada tutkittavaan aiheeseen uusia näkökulmia. Heidän mukaansa uudet näkökulmat voivat olla joko sisällöllisesti uusia tai ne voivat tuoda esiin jonkin uuden tai aiemmin vähän tutkitun kohderyhmän näkökulmia (Juuti & Puusa, 2020, 10). Koska erityisesti vuorohoitoa ja lasten hyvinvointia on tutkittu suhteellisen vähän, tuo tutkimukseni uutta tietoa ja on hyödyksi vuorohoidossa työskenteleville varhaiskasvatuksen ammattilaisille.

5.1 Fenomenografinen tutkimusote

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja tutkimuksessani sovellan fenomenografista tutkimusotetta. Juuti ja Puusa (2020) kirjoittavat, että laadullisen tutkimuksen perusajatuksena on pyrkiä ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä niiden ihmisten näkökulmasta, jotka ovat tutkimuksen kohteena. Heidän mukaansa se tarkoittaa siis sitä, että laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita ihmisen subjektiivisista kokemuksista, ajatuksista ja tunteista sekä merkityksistä, joita tutkimukseen osallistuvat ihmiset antavat tutkittavalle ilmiölle. Juuti ja Puusa kirjoittavat, että laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää niin kutsuttuja työhypoteeseja. He kertovat, että tutkijalla on prosessin alkuvaiheessa jo jokin esiyymmärrys aiheesta, jota hän tutkii, ja heidän mukaansa esiyymmärrys saattaa olla lähtöisin omista kokemuksista tai tiedoista tai tieto on saatu muualta. Tutkijan esiyymmärrys ohjaa osaltaan hänen ajatuksiaan ja tiedonhakua (Juuti & Puusa, 2020, 59; Puusa & Juuti, 2020, 76–80). Tutkijana myös minulla oli tutkittavasta ilmiöstä esiyymmärrys, ennen kuin aloin tutkimustani toteuttamaan. Työhistoriani johdosta tunsin tutkittavaa aihetta jonkin verran. Ennako-oletukseni mukaan ajattelin, että lasten hyvinvointiin vuorohoidossa saattaa liittyä muun muassa epäsäännöllinen päivärytmi, vaihtelevat hoitoajat, vaihtuvat aikuiset ja lapsiryhmät sekä arjen ennakoimattomuus. Tiedostan, että esiyymmärrys tutkimaani aihetta kohtaan ohjasi tutkimusnäkökulman ja tiedonkeruumenetelmän valintaa sekä teoreettisen viitekehyksen kokoamista ja rajaamista.

Käytin tutkimuksessani fenomenografista näkökulmaa ja sen myötä myös tutkimusaineiston fenomenografista analyysia. Huusko ja Paloniemi (2006) kirjoittavat, että fenomenografinen tutkimus on erityisesti kasvatustieteissä käytettävä tutkimusnäkökulma. Heidän mukaansa sitä

käytetään, kun tutkimuskohteena ovat arkipäiväiset ilmiöt ja niihin liittyvät käsitykset ja erilaiset tavat ymmärtää niitä (Huusko & Paloniemi, 2006, 162). Martonin (1986, 28), eli fenomenografisen suuntauksen kehittäjän, mukaan fenomenografisen tutkimussuuntaus vastaa kysymyksiin ajattelusta ja oppimisesta.

Niikko (2003) kirjoittaa, että fenomenografisen tutkimus on laadullisen tutkimuksen tutkimusmetodi, joka pyrkii kuvaamaan erilaisia kokemisen ja käsitteellistämisen tapoja, joilla todellisuutta tai ilmiötä kuvataan. Niikon mukaan fenomenografisessa tutkimuksessa tutkitaan ihmisten kokemuksia ja niistä syntyneitä käsityksiä ja tavoitteena on saada esiin tutkittavien erilaiset kokemukset ja käsitykset tutkittavasta ilmiöstä. Niikko avaa, että fenomenografisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita toisen asteen näkökulmasta, eli siinä ollaan kiinnostuneita toisen ihmisen tavasta kokea jotain. Ensimmäisen asteen näkökulmassa ei Niikon mukaan huomioida toisten ihmisten kokemuksia, vaan siinä kuvataan tutkijan omaa positiota maailmasta ja todellisuudesta. Toisen asteen näkökulma hänen mukaansa puolestaan kuvaa tutkittavan ilmiön merkityssisältöjä eli tutkimuksen kohteena olevien ihmisten näkökulmia tutkittavaan ilmiöön. Näkökulmat ovat esimerkiksi käsityksiä tai kokemuksia (Niikko, 2003, 22–25). Omassa tutkimuksessani fenomenografisen tutkimuksen luonne ja toisen asteen näkökulma tulee ilmi siten, että tutkin hoitajien omien kokemusten perusteella syntyneitä käsityksiä lasten hyvinvoinnista varhaiskasvatuksen vuorohoidossa. Tavoitteena minulla oli saada mahdollisimman laaja ja monipuolinen näkemys lasten hyvinvoinnista hoitajien näkökulmasta.

Huusko ja Paloniemi (2006) kirjoittavat, että näkökulmien toisistaan erottaminen ei ole aivan ongelmatonta, sillä fenomenografisessa tutkimuksessa hyväksytään oletus siitä, että on olemassa kaikille yhteinen todellisuus, mutta vain kokemukset ja käsitykset ovat yksilöllisiä. Todellisuudessa heidän mukaansa voidaan miettiä, esimerkiksi sitä, onko ympäröivä maailma kaikille se, mutta vain käsitykset siitä eroavat toisistaan. Huusko ja Paloniemi kirjoittavat, että kuitenkin ainoastaan hyväksymällä ajatuksen yhteisestä maailmasta, voimme tutkia ymmärryksiä ja käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä (Huusko & Paloniemi, 2006, 165). Fenomenografisen tutkimussuuntaus sopii tekemääni tutkimukseen tältä osin, koska tutkin yhden kaupungin vuorohoidossa olevien lasten hoitajien käsityksiä. Näin ollen voidaan olettaa siinä määrin olettaa, että konteksti ja todellisuus, jossa tutkimusta tehdään, on kaikille sama.

Niikon (2003) mukaan fenomenografisen tutkimus on siis kiinnostunut siitä, miten ihmiset käsittävät tai kokevat tutkimuksen kohteena olevan ilmiön, mutta tässä tutkimussuuntauksessa

ei olla kiinnostuneita siitä, miksi ihmiset kokevat tai käsittävät asian niin kuten kokevat tai käsittävät. Tarkoituksena ei ole myöskään selittää syitä sille, miksi ihmisen näkökulmat vaihtelevat (Niikko, 2003, 26–28). Omassa tutkimuksessani siis tutkin huoltajien käsityksiä lasten hyvinvoinnista vuorohoidossa, mutta tutkimukseni tarkoitus ei ole selvittää, miksi huoltajat kokevat asian kuten kokevat. Niikko kirjoittaa, että fenomenografisen suuntauksen mukaan käsitykset ovat keskeinen tekijä kuvata tietoa. Tavoitteena hänen mukaansa fenomenografiassa on kuvata erilaisia sekä myös yhteisiä käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä sen omista lähtökohdista käsin. Fenomenografisessa tutkimuksessa yksilöiden käsityksiä ja kokemuksia kuvataan niin totuudenmukaisesti ja systemaattisesti kuin se on mahdollista (Niikko, 2003, 29). Niikko (2003, 28) kirjoittaa, että ”Fenomenografiassa pyritään erottamaan erilaisia käsitysten ja ymmärryksen malleja ja eroja tavassa, jolla tietty ryhmä ihmisiä käsittää tai ymmärtää merkityksiä ympäröivästä maailmasta”. Tutkimusta tehdessä huomioin siis huoltajien yhtenevät käsitykset lasten hyvinvoinnista, mutta huomioin myös yksilölliset ja ehkä poikkeavat näkemykset. Lopputuloksena fenomenografisessa tutkimuksessa ei ole tieteellisten totuuksien löytäminen vaan tutkimuksen kohteena on ihmisten arki ajattelu. Tavoitteena on tuottaa mahdollisimman erilaisia näkökulmia tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Kiinnostuksen kohteena on ajattelun sisältö, ei ajatusprosessi tai ajatuksiin liittyvät havainnot. Tutkimuksen kautta tuon esille huoltajien esittämiä erilaisia käsityksiä ja ajatuksia liittyen lasten hyvinvointiin.

Niikko (2003) kirjoittaa, että fenomenografisessa tutkimuksessa korostetaan sitoutumista tutkittavaan ilmiöön. Fenomenografista tutkimusta tekevä tutkija on Niikon mukaan oppija, joka tekee tutkimustaan etsiäkseen rakennetta ja merkityksiä tutkittavalle ilmiölle (Niikko 2003, 30–31). Koen, että oma taustani vuorohoidon varhaiskasvatuksen opettajana auttaa sitoutumaan tutkittavaan ilmiöön ja motivoi minua tutkimuksen teossa. Tutkimuksen kautta haluan oppia enemmän lasten hyvinvoinnista vuorohoidossa ja löytää niitä tekijöitä, mitkä siihen vaikuttavat.

Mielestäni fenomenografinen näkökulma sopi tutkimukseeni ja tutkimusongelmaani hyvin, sillä tarkoituksenani oli tutkia vuorohoidossa olevien lasten huoltajien kokemuksia, ajatuksia ja käsityksiä liittyen lasten hyvinvointiin vuorohoidossa. Tutkimuksen kohteena oli siis ihmisten kokemukset ilmiöstä ja tutkimusaineistona on huoltajien käsityksiä ilmiöön liittyen. Lasten hyvinvointia on tutkittu, mutta lasten hyvinvoinnin tutkimus huoltajien näkökulmasta ja erityisesti varhaiskasvatuksen vuorohoidossa on vähäistä. Tästä syystä fenomenografinen näkökulma sopii tutkimukseeni, sillä siinä ei tukeuduta juurikaan mihinkään aiempaan tietoon

tai tutkimukseen, vaan analyysi pohjautuu ainoastaan aineistoon. Fenomenografinen näkökulma sopii aiheisiin, joista on saatavilla vain vähän tutkimustietoa (Mankki, Mäkinen & Rähä, 2018, 37).

5.2 Aineiston keruu

Tutkimusta varten keräsin vuorohoidossa olevien lasten huoltajilta ajatuksia ja kokemuksia liittyen heidän lasten hyvinvointiin vuorohoidossa. Niikon (2003, 31) mukaan fenomenografisessa tutkimuksessa voi käyttää monipuolisesti erilaisia tiedonkeruumenetelmiä, tyypillinen tiedonkeruumenetelmä on haastattelu. Omassa tutkimuksessani aineistonkeruumenetelmäksi valitsin sähköisen kyselylomakkeen. Lomakkeen linkki lähetettiin sähköpostilla vuorohoitopäiväkotien kautta huoltajille. Tutkimusaineiston keräsin keväällä 2021. Tutkimukseen vastanneet ovat erään pohjoissuomalaisen kaupungin vuorohoitoa tarvitsevien lasten huoltajat. Vallin (2018) mukaan kyselylomake on yksi perinteisimmistä aineistonkeruumenetelmistä. Hän kirjoittaa, että kyselyä tehdessä ja sen kysymyksiä mietittäessä ja muotoillessa, tulee olla tarkka, sillä ne luovat perustan kyselyn omistumiselle. Vallin mukaan sanamuotojen tulee olla selkeitä ja kysymysten yksiselitteisiä, eivätkä ne saa olla johdattelevia (Valli, 2018, 92–93). Sähköisen kyselylomakkeen tein Webropolissa. Vallin ja Perkkilän (2018) sähköisen kyselylomakkeen kolme suurinta etua on visuaalisuus, nopeus ja taloudellisuus. Sähköiset kyselyt vähentävät myös tutkijan työvaiheita, kun esimerkiksi tietojen erikseen syöttäminen tai litterointi jää pois (Valli & Perkkilä, 2018, 117–118).

Lähtämäni kyselylomakkeen (Liite 1.) kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Kyselyssäni pyrin kysymään vain tutkimuksen kannalta oleellisia tietoja ja mietin tarkkaan, mitä oli tarpeen kysyä. Tiedostan, että kysymykseni olivat hieman johdattelevia, sillä jaoin kysymykset Maailman terveysjärjestön hyvinvoinnin määritelmän mukaan fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Avasin myös määritelmiä hieman kyselylomakkeessa. Päädyin tähän ratkaisuun, koska ajattelin, että nämä käsitteet ovat kyselyyn vastaajille tuttuja, selkeitä ja helposti lähestyttäviä. Ajattelin, että hyvinvoinnin määritelmää avaamalla ja jakamalla tutkimukseen vastaajien oli helpompi lähestyä aihetta ja lähteä pohtimaan lasten hyvinvointia. Vallin (2018) mukaan avointen kysymysten etuna on, että niiden avulla voidaan saada selville perusteellisesti, mitä mieltä vastaaja on aiheesta ja vastausten joukossa saattaa olla hyviä ideoita. Lisäksi hänen kirjoittaa, että avointen kysymysten kautta saadun aineiston luokittelu on mahdollista tehdä monella tapaa. Huono puoli avoimissa kysymyksissä Vallin mukaan taas

on se, että niihin voidaan jättää helposti vastaamatta tai vastaukset ovat epämääräisiä. Vaarana myös on, että vastaaja vastaa aiheen vierestä (Valli, 2018, 114). Huomasin aineistonkeruuta tehdessäni, että Vallin mainitsemat avointen kysymysten huonot puolet olivat läsnä, sillä minulla oli haasteena saada vastauksia kyselyyn. Vastaajat olivat vastanneet kyselyyn ihan aiheeseen liittyen ja selvästi, mutta vastausten määrä jäi vähäiseksi suhteessa siihen, kuinka monelle kysely oli lähetetty sähköpostin välityksellä. Kyselyyn vastasi 14 huoltajaa ja aineiston koko oli yhteen tiedostoon koottuna yhteensä viisi sivua.

Kyselylomakkeen ensimmäisessä kohdassa kartoitin, minkälainen hoidon tarve kyselyyn vastanneiden huoltajien lapsilla oli. Kuudessa kyselyyn tulleessa vastauksessa huoltaja kertoi, että heidän lapsensa tarvitsee aamu- ja iltahoitoa vaihtelevina kellon aikoina. Kahdessa vastauksessa huoltaja kertoi, että heidän lapsensa tarvitsevat vuorohoitoa kaikkina vuorokauden aikoina. Lopuissa kuudessa vastauksessa kerrottiin, että heidän lapsillaan ei ole tarvetta varhaiskasvatukselle vuorohoidon ajan kohtana, eli kello 18.00–06.00 välisenä aikana. Kaikkien kyselyyn vastanneiden huoltajien lapset eivät siis tarvitse vuorohoitoa, mutta he saavat varhaiskasvatusta sellaisessa ympäristössä, jossa tarjotaan vuorohoitoa. Tästä johtuen vuorohoidon erityispiirteet vaikuttavat myös lapsiin, jotka eivät itse osallistu vuorohoitoon.

5.3 Aineiston analyysi

Niikko (2003) kirjoittaa, että fenomenografisessa tutkimuksessa käytetään tutkimussuuntaukselle ominaista nelivaiheista analyysiä. Fenomenografisessa tutkimuksessa analyysi on hyvin sidottu sisältöön, ja sen vuoksi alanyysi ei ole luonteeltaan kovinkaan strukturoitu (Niikko, 2003, 32–33). Myös Huuskon ja Paloniemen (2006) mukaan fenomenografiselle tutkimukselle tyypillinen aineiston analyysimenetelmä on aineistolähtöinen ja etenee vaiheittain. He kirjoittavat, että jokainen vaihe on merkityksellinen ja eri vaiheissa tehdyt valinnat vaikuttavat seuraavaan vaiheeseen. Aineistoa tulee heidän mukaansa analyysissä käsitellä kokonaisuutena. Koska fenomenografisen tutkimuksen tarkoituksena on keskittyä tutkimaan käsitysten eroavaisuuksia, pyritään analyysiä tehdessä löytämään rakenteellisia eroja, jotka selkeyttävät tutkittavien käsitysten suhdetta tutkimuksen kohteena olevaan ilmiöön (Huusko & Paloniemi, 2006, 164, 166). Kun analysoin omaa tutkimusaineistoa, löysin sieltä huoltajien käsityksistä eroavaisuuksia liittyen lasten hyvinvointiin vuorohoidossa. Vaikka fenomenografisen tutkimus Huuskon ja Paloniemen mukaan keskittyy eroavaisuuksiin, huomioin myös yhteneväisyydet.

Niikon (2003) mukaan analyysin lähtökohtana on aina tutkimukseen kerätty aineisto, joten sitä ei voi liittää mihinkään valmiiseen runkoon tai teoriaan. Hän kirjoittaa, että analyysiä tehdessä tutkijan tulee yrittää nähdä tutkittava ilmiö tutkittavien silmin ja yrittää epäsuorasti elää heidän kokemuksiinsa. Tärkeää on, että tutkija tiedostaa omat lähtökohtansa ja ennakko-oletuksensa, ja osaa sulkea ne pois (Niikko, 2003, 32, 34–35). Oma tutkimukseni poikkeaa siltä osin Niikon näkemyksestä, että tutkimusta varten tekemäni kyselylomake perustui Maailman terveysjärjestön määritelmään hyvinvoinnista. Tästä johtuen oman tutkimukseni aineiston pystyin siltä osin liittämään hyvinvoinnin teoriaan. Aineiston analyysin kuitenkin tein niin, että sitä ei ohjannut mikään teoria. Esimerkiksi tutkimukseni lopulliset tulokset eivät rakenteellisesti kulje linjassa kyselylomakkeen rakenteen kanssa.

Niikko (2003) avaa kirjassaan analyysin eri vaiheet. Niikko kirjoittaa, että fenomenografisen tutkimuksen *analyysin ensimmäisessä vaiheessa* aineistoa luetaan läpi huolellisesti, siitä etsitään merkityksellisiä ilmauksia ja hahmotellaan kokonaiskäsitystä suhteessa tutkimuskysymykseen. Niikko kirjoittaa, että aineistoista löytyviä ilmauksia määritetään analyysiyksiköiksi, ja näitä voi olla esimerkiksi sana, lause tai koko haastattelu. Hän selventää, että analyysissä keskitytään alusta asti ilmauksiin. Tarkoituksena analyysin ensimmäisessä vaiheessa on löytää tutkittavaa ilmiötä kuvaavat käsityksen ja ymmärrykset (Niikko, 2003, 33–34). Analyysin ensimmäisessä vaiheessa, kuten Niikkokin kirjoitti, luin saamaani sähköistä aineistoa huolellisesti läpi useita kertoja. Lukiessani aineistoa, etsin kyselyn vastauksista tutkimuksen kannalta merkityksellisiä ilmaisuja. Tarkastelin, olivatko vastaukset yhteneväisiä keskenään, eli löytyikö vastauksista samoja analyysiyksiköitä keskenään vai poikkesivatko ne toisistaan. Käytännössä luin aineistoa kysymysoso kerrallaan ja merkitsin korostetussilla tekstiin merkityksellisiä ilmauksia.

Analyysin toisessa vaiheessa Niikon (2003) mukaan merkityksellisiä ilmauksia etsitään, lajitellaan sekä ryhmitellään teemoiksi ja ryhmiksi. Ajatuksena on etsiä samanlaisuuksia ja erilaisuuksia merkityksen joukosta, sekä mahdollisia harvinaisuuksia ja rajatapauksia (Niikko, 2003, 34). Analyysin toisessa vaiheessa lähestyin aineistoa myös kyselyn osa-alue kohtaisesti, kuten ensimmäisessäkin vaiheessa. Tässä analyysin toisessa vaiheessa ryhmittelin löytämäni analyysiyksiköistä teemoja fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin osa-alueen sekä vapaa sana -kysymyskohdan alle. Käytännössä ryhmittely ja teemoittelu tapahtui niin, että etsin samankaltaisia ja toisistaan poikkeavia merkityksellisiä ilmauksia aineistosta ja kirjoitin ne post-it lapulle. Seuraavassa taulukossa esittelen löytämäni teemat ja ryhmät, jotka vastaajien mukaan vaikuttavat lasten hyvinvointiin vuorohoidossa.

Taulukko 1. Analyysin toisessa vaiheessa muodostetut teemat

Kyselylomakkeen kysymys	Teemat
<i>Millaiseksi koet lapsesi fyysisen hyvinvoinnin vuorohoidossa?</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Säännöllinen rytmi - Vaihtelevat ryhmäkoot, vaihtuvat aikuiset - Pienryhmätoiminta - Yksilöllinen huomiointi (tarpeet ja tuki) - Riittävästi aktiviteetteja - Uni ja lepo - Ruokailu/ravinto - Ulkoilu - Palautuminen pitkien päivien jälkeen - Useampi hoitaja, enemmän yksilöllistä aikaa
<i>Millaiseksi koet lapsesi psyykkisen hyvinvoinnin vuorohoidossa?</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Yksilöllinen kohtaaminen/ huomiointi - Tarpeisiin vastaaminen - Lapsen tasoisuus - Tunnetaidot - Kodinomaisuus - Tilaa rauhoittua, olla osallistumatta aktiviteetteihin - Tiedonkulku aikuiselta toiselle (esim. lapsen luonteesta, oppimistyylistä) - Työrauha päiväkotiin (vaatii enemmän aikuisia)
<i>Millaiseksi koet lapsesi sosiaalisen hyvinvoinnin vuorohoidossa?</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Aikuisen tuki ja ohjaus leikissä - Sosiaalisilta taidoilta hyvä henkilökunta - Aikuisen läsnäolo - Lasten yksilöllinen huomiointi - Annetaan tilaa lapselle - Saa osallistua päiväkodin toimintaan - Vertaissuhteet, kaverit - Turvallisuuden tunne
<i>Vapaa sana.</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Pitkät päiväkotipäivät raskaita - Vuororyhmiin enemmän henkilökuntaa, jotta lapselle mahdollistuu kodinomainen ilt- ja yöhoito

Analyysin kolmannessa vaiheessa Niikon (2003) mukaan merkityksistä aletaan määrittämään kategorioita ja kategoriarajoja. Niikko kirjoittaa, että analyysin tuloksena saadut ryhmät ja teemat transformoidaan eli käännetään siis kategorioiksi. Hänen mukaansa kategorioiden tulee olla selkeästi ja loogisesti suhteessa toisiinsa ja ne eivät saa mennä limittäin, vaan rajat tulee määrittellä sisällön perusteella selkeästi. Kategoriat syntyvät aina osana analyysiä, ja niitä ei voi määrittää etukäteen (Niikko 2003, 36). Analyysin kolmannessa vaiheessa havaitsin, että eri osa-alueet, eli fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen, pitivät sisällään yhteneviä teemoja. Tästä syystä analyysin kolmannessa vaiheessa jätin pois hyvinvoinnin osa-alueiden jaottelun ja yhdistin samankaltaiset teemat keskenään. Kolmannessa vaiheessa muunsin teemat kategorioiksi. Kategoriat ovat yhteydessä toisiinsa, mutta niiden rajat tulee olla selkeät. Analyysin kolmannessa vaiheessa löysin 18 kategoriaa, jotka ovat analyysin neljännen vaiheen alakategorioita. Alatason kategoriat esittelen taulukossa 2, jossa koostan analyysin kolmannen ja neljännen vaiheen tulokset yhteen.

Taulukko 2. Kuvauskategoriat ja alatason kategoriat

Arjen pedagogiset käytänteet	Lapsen yksilöllinen kohtaaminen
Säännöllinen rytmi	Sensitiivinen henkilökunta
Uni ja lepo	Aikuisen läsnäolo
Tiedonkulku	Tunnetaidot
Ravinto ja ruokailu	Huomioidaan yksilöllisesti lapsen
Riittävästi aktiviteetteja	tuentarpeet
Pienryhmätoiminta	Lapsilähtöisyys
Kodinomaisuus	Aikuisen tuki ja ohjaus leikki-ilanteissa
Vaihtelevat ryhmäkoot/ vaihtuvat aikuiset	Annetaan tilaa lapselle
Vuororyhmiin enemmän henkilökuntaa	Lapsen tarpeisiin vastaaminen
	Vertaissuhteet/ kaverisuhteet

Niikon (2003) mukaan kolmannen vaiheen kategoriat ovat alakategorioita, ja *analyysin neljännessä vaiheessa* kategorioista pyritään yhdistämään kuvauskategorioita eli ylätason kategorioita. Kuvauskategoriat ovat Niikon mukaan tutkimuksen päätulos ja kuvaavat yhteenvetomaisesti tutkittavien näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä. Niikko avaa, että kuvauskategorioiden tulee olla neutraaleja ja abstrakteja. Kuvauskategoriat eivät siis hänen mukaansa kuvaa mitä mieltä tutkittavat olivat asioista, vaan ne kuvaavat samanlaisuuksia ja

erilaisuuksia ja niitä tapoja, joilla ilmiötä kuvataan, analysoidaan ja ymmärretään. Niikko kirjoittaa, että lopuksi kuvauskategorioista voidaan muodostaa vielä kuvauskategoriasysteemi tai tulosavaruus, jonka avulla tutkimuksen lopullinen tulos kuvataan. Kuvauskategoriasysteemi voi olla hierarkkinen, vertikaalinen tai horisontaalinen riippuen tutkimuskysymyksestä, tutkimuksen aineistosta ja analyysistä (Niikko, 2003, 36–38). Analyysin neljännessä vaiheessa tarkastelin kolmannessa vaiheessa saamiani kategorioita. Mietin mitkä asiat osat löytämilleni kategorioille yhteistä ja mitkä asiat niitä erottavat toisistaan. Kategorioiden analysoinnin kautta löysin niille yhdistäviä tekijöitä. Neljännen vaiheen kautta muodostui kaksi kuvauskategoriaa, joiden alle pystyin jakaa alatasen kategoriat. Yllä olevassa taulukossa (Taulukko 2.) esittelen alatasen kategorioiden lisäksi myös analyysin neljännen vaiheen kautta muotoutuneet ylätasen kategoriat eli kuvauskategoriat.

Analyysissä saadut kuvauskategoriat ovat horisontaalisia suhteessa toisiinsa eli kuvauskategoriat ovat samanarvoisia suhteessa toisiinsa. Laatimastani taulukosta huomaa, että kuvauskategoriat menevät osittain limittäin, vaikka tavoitteena fenomenografisen analyysin kuvauskategorioiden laatimisessa on se, että kuvauskategoriat eroavat selkeästi toisistaan. Se, että kuvauskategoriat menevät tuloksissani osittain limittäin johtuu tutkimuksen luonteesta ja kontekstista. Esimerkiksi tunnetaidot nousivat monessa vastauksessa esiin ja ne koettiin tärkeiksi. Vastauksissa mainittiin tunnetaitojen tärkeydestä sekä lasten että aikuisten osalta. Tunnetaidot voidaan liittää joko osaksi arjen pedagogisia käytänteitä tai lasten kohtaamista, jonka alle taulukossa tunnetaidot jaoin.

6 Tutkimustulokset

Tutkimukseni tulosten mukaan huoltajat olivat pääsääntöisesti sitä mieltä, että lapset voivat kokonaisvaltaisesti hyvin vuorohoidossa, kun otettiin huomioon lapsen fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Tyytyväisyys lapsen hyvinvointiin vuorohoidossa ilmeni esimerkiksi seuraavassa vastauksessa.

”Todella hyvin on lapseni huomioitu hoidossa. Oikein odottavat, että pääsevät hoitajia katsomaan.”

Analyysin perusteella sain tulokseksi, että huoltajien käsitykset lasten hyvinvoinnista vuorohoidossa jakautuvat kahteen kuvauskategoriaan, jotka avaan seuraavaksi.

6.1 Arjen pedagogiset käytänteet

Useissa huoltajien vastauksissa korostui arkeen ja pedagogiseen toimintaan liittyvät tekijät. Vastauksien perusteella huoltajat pitävät hyvinvoinnin kannalta tärkeänä arjen rytmiin, rutiineihin ja pedagogiseen toimintaa liittyviä asioita. Perustarpeiden täyttäminen, kuten lepo ja ravinto, nousi esiin lähes jokaisessa vastauksessa. Säännöllinen arkirytmä koettiin tärkeäksi. Huoltajat toivoivat myös, että lapsen oma rytmi, lasten yksilölliset tarpeet sekä vanhempien toiveet huomioidaan vuorohoidossa.

”Yksilölliset tarpeet esim pienryhmien omat rytmit levot tarpeen mukaan, ei sitten jää pois ulkoilusta jos tarvii lepoa päivällä esim iltavuorossa.”

”Mielestäni muutoin kaikki hyvin, mutta joskus päiväunet liian pitkät, jolloin illalla menee kohtuuton aika lapsen nukutukseen.”

Toisena merkittävänä asiana, kuten edellisessä aineistokatkelmassa käy myös ilmi, koettiin uneen ja lepoon liittyvät asiat. Vastauksissa mainittiin pitkät hoitopäivät, joiden jälkeinen palautuminen vie aikaa sekä vaihtelevan mittaiset hoitopäivät. Huoltajat toivat vastauksissa esiin, että pitkät hoitopäivät ovat lapsille raskaita. Vuorohoitoon tyypillisesti liittyen myös epäsäännöllinen hoitoon tulo- ja lähtöaika nousi esiin liittyen uneen ja lepoon.

”Onhan se aina lapselle raskasta kun joutuvat olemaan yli 13 tuntia hoidossa ja yövuoroissa ”asuvat päiväkodissa”.”

” Pitkinä päivinä on todella väsynyt, mikä on ihan luonnollista. Tarvitsee palautumista pitkien päivien jälkeen.”

Eräs huoltaja toivoi, että päiväkodissa olisi tilaa rauhoittua ja olla osallistumatta aktiviteetteihin, jotta lapselle mahdollistuu tarvittava lepo ja palautuminen myös hoitopäivän aikana.

”Kodinomaisempaa iltavuoroon tilaa rauhoittua olla välillä tarvittaessa leikkimättä... Osallistumatta aktiviteettii.”

Pari huoltajaa myös peräänkuulutti tiedonkulkua. Vastauksissa toivottiin, että tieto kulkisi aikuisten välillä paremmin, jotta vuorohoidon henkilökunta tietäisi enemmän lapsen luonteesta ja tavoista oppia. Oletan vastausten perusteella, että aikuisten välisellä tiedonkululla tarkoitetaan sekä päiväkodin henkilökunnan ja huoltajien välistä tiedonkulkua että päiväkodin sisällä henkilökunnan välistä tiedonkulkua. Esimerkiksi jos lapsi siirtyy hoitopäivän aikana ryhmästä toiseen iltahoitoon, on mielestäni tärkeää, että tieto lapsesta kulkee ryhmien välillä.

Eräässä vastauksessa huoltaja nostivat esiin ravinnon ja ruokailun merkityksen. Ruokailu liittyi jo itsessään arjen rytmiin ja säännöllisyyteen. Eräs huoltaja oli tehnyt huomion, että herkullisia välipaloja on viikoittain. Vastauksen perusteella voidaan ajatella, että lapsille toivotaan terveellistä ja ravitsevaa ruokaa päiväkodissa.

”Lapsi saa riittävästi aktiviteetteja eri muodoissa, ruokaa ja päiväunet, jotka rytmittävät päivää. Herkullisia välipaloja mm. piirakkaa tai pullaa tms. kuullostaa olevan vähintään kerran viikossa, mielestäni niitä ei tarvitse olla niin usein.”

Samassa vastauksessa kyselyyn vastannut huoltaja nostaa esiin myös aktiviteettien määrän päiväkodissa. Erilaiset toiminnot rytmittävät vuorohoidon arkea ja lisäävät lapsen hyvinvointia. Vastauksissa mainittiin myös säännöllisen ulkoilun merkitys hyvinvoinnille, sekä itsessään jo se, että lapsen hyvinvointia tukee se, että lapsi saa osallistua erilaisiin tuokioihin ja retkiin.

Muita arjen ja toiminnan strukturiin liittyviä asioita, jotka kyselyyn vastanneiden huoltajien mielestä vaikuttavat lapsen hyvinvointiin vuorohoidossa, oli pienryhmätoiminta sekä vaihtelevat ryhmäkoot ja vaihtuvat aikuiset. Muutamassa vastauksessa mainittiin myös kodinomaisuus, jonka merkitys korostui erityisesti ilta- ja yöhoidossa.

”Ryhmien jako pienempiin varmasti helpottaa.”

Resurssien kannalta henkilökunnan määrä puhutti vastauksissa. Yleisesti ottaen useammassa vastauksessa toivottiin enemmän henkilökuntaa vuororyhmiin. Tämä mahdollistaisi paremmin läsnäolon, lasten yksilöllisen huomion ja kodinomaisemman tunnelman. Eräs huoltaja kirjoittikin, että useampi hoitaja mahdollistaisi enemmän yksilöllistä aikaa lapselle.

”Vuororyhmiin henkilökuntaa niin että lapset saa mahdollisuuden kodinomaiseen iltaan ja yöhön.”

Eräissä vastauksissa, liittyen psyykkiseen hyvinvointiin, huoltaja kirjoitti siitä, että päiväkotiin tarvittaisiin työrauhaa. Ymmärsin vastauksen perusteella, että erityisesti toiveena olisi saada työrauhaa lapsille liittyen oppimiseen ja muuhun toimintaan. Jotta tämä vastaajan mukaan toteutuisin, tarvittaisiin päiväkotiin enemmän aikuisia.

”Jonkinlainen työrauha olisi hyvä saavuttaa myös päiväkodissa, vaatii varmasti paljon aikuisia ympärille.”

6.2 Lapsen yksilöllinen kohtaaminen

Arjen pedagogiseen toimintaan liittyvien tekijöiden lisäksi isossa osassa vastauksista huoltajat toivat esiin lapsen kohtaamiseen ja yksilölliseen huomioimiseen liittyvät asiat. Lasten hyvinvoinnin kannalta merkittäväksi tekijäksi nousi vastauksissa esiin sensitiivinen henkilökunta. Kyselyn vastauksissa korostui myös aikuisen läsnäolon merkitys.

”Lapsi otetaan hyvin huomioon ja uskon, että tuntee olonsa turvalliseksi. Tukeutuu hoitajiin joten hoitajat varmasti ovat läsnä.”

”Toivomus että työntekijät ehtivät pysähtyä kuuntelemaan pientenkin mielipiteitä.”

Useassa kyselyn vastauksessa huoltajat nostivat esiin tunnetaitojen merkityksen varhaiskasvatuksessa. Tunnetaidot nousivat esiin monitahoisesti. Toivottiin, että tunnetaitoja harjoitellaan ja opetetaan ja, että ne ovat esillä arjessa. Vastauksissa kävi myös ilmi henkilökunnan omat tunnetaidot ja miten ne näyttäytyvät varhaiskasvatuksen arjessa. Lisäksi lapsen turvallisuuden tunne varhaiskasvatuksessa koettiin tärkeänä.

”Tänä ”pahana” aikana tunnetaidot ovat mielestäni semmonen asia mitä pitää pitää erityisesti esillä.”

”Tunnetaidot kehitty hienosti toisten kanssa toimiessa.”

Vastauksissa kävi myös ilmi, että huoltajat toivovat tukea ja apua vanhemmuudessa ja kasvatuksessa. Eräässä vastauksessa huoltaja toivoi neuvoja, miten toimia haastavassa kasvatustilanteessa. Se, että osaa ja uskaltaa pyytää apua ja neuvoja haastavissa tilanteissa kertoo mielestäni siitä, että huoltajan ja varhaiskasvatuksen välinen kasvatuskumppanuus on toimiva ja luottamuksellinen.

”En osaa sanoa, mutta tällä hetkellä kotona 3-vuotias voimakkaassa uhmäissä, kaipaisin vinkkejä miten toimia sen kans. Voimakkaita tunteita ja harmituksen kokeminen vaikeaa. Jalkaa polkee kun ei saa omaa tahtoa läpi.”

Usea huoltaja mainitsi kyselyn vastauksissa sen, että lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että lapsen tuentarpeet huomioidaan yksilöllisesti ja lapsen tarpeisiin vastataan. Esimerkiksi eräs huoltaja mainitsi aikuisen tuen ja ohjauksen leikkitalanteissa.

”Hänen tarpeisiin vastataan tunnetasolla ja hänelle luetaan paljon kirjoja.”

Muutama huoltaja toivoi lapsilähtöisyyttä. Vastauksista ymmärsin, että tällä tarkoitettiin sitä, että toiminta ja aktiviteetit ovat lapsen kehitystasolle sopivia ja, että aikuinen toimii ja esittää asiat lapsilähtöisesti. Eräs huoltaja mainitsi vastauksessaan siitä, että lapselle tulee antaa tilaa. Useammassa vastauksessa korostui vertaissuhteiden ja kaverisuhteiden merkitys lapsen hyvinvoinnille. Eräässä vastauksessa huoltaja toivoi, että lapsi saisi riittävästi kontakteja, sillä sosiaaliset taidot kehittyvät niiden kautta.

”Riittävästi kontakteja muiden lasten kans niin sosiaaliset taidot kehitty.”

”Saa olla ikätovereiden ja kavereiden kanssa. Saa osallistua erilaisiin tuokioihin ja retkiin lähistölle.”

7 Johtopäätökset

Johtopäätökset luvussa vertailen tutkimuksessa saamiani tuloksia luvussa 3 ja 4 esittelemääni tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Erityisesti nostan esiin Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuudet teorian suhteessa tutkimustuloksiini. Lisäksi tuon tässä luvussa esiin muutaman uuden tutkimustulosten kautta esiin nousseen teoreettisen näkökulman.

Tutkimukseni mukaan huoltajat pitävät lastensa hyvinvointia varhaiskasvatuksen vuorohoidossa hyvänä. Heidän vastauksiensa mukaan lasten hyvinvointiin vaikuttaa arjen pedagogiset käytänteet ja lasten yksilöllinen kohtaaminen. Tutkimukseni poikkeaa Kekkonen, Rönkän, Laakson, Tammelinin ja Malisen (2014) saamasta tutkimustuloksesta, jonka mukaan osa huoltajista koki, että lasten hyvinvointi heikentyy epäsäännöllisten työaikojan vuoksi. Hyvinvoinnin heikentymiseen vaikutti huoltajien mukaan muun muassa rytmin muutokset ja vaihtelut, vähäinen yhteinen aika ja pitkä hoitoputket (Kekkonen, Rönkä, Laakso, Tammelin & Malinen, 2014, 57–58). Myös Salonen (2020, 15) nostaa esiin huomion siitä, että pitkät päiväkotijaksot sekä suuret tuntimäärät voivat olla pienelle lapselle kuormittavia. Salonen myös tekstissään huomioi sen, että enemmän merkitystä lasten hyvinvoinnille on varhaiskasvatuksen laadulla kuin tuntimäärällä. Omassa tutkimuksessani nousi huoltajien vastauksissa myös esiin pitkien päiväkotipäivien kuormittavuus.

Tarkastellessa edellisessä luvussa esitettyjä tutkimuksen tuloksia, voidaan huomata, että tulokset ovat linjassa Allardtin (1976) hyvinvointiteorian kanssa. Ja kuten Puroila ja kumppanit (2012, 347) kirjoittivat, vaikka Allardt kehitti teoriansa 1970-luvulla, soveltuu se myös nykyaikaisiin keskusteluihin liittyen lasten hyvinvointiin. Siitä huolimatta, että Allardtin on luonut teoriansa määrittelemään lähinnä aikuisten hyvinvointia, sopii se mielestäni myös lasten hyvinvoinnin tutkimiseen, vaikka sitä ei juurikaan siinä ole käytetty. Puroila ja kumppanit (2012) kuitenkin mainitsevat tekstissään, että vaikka Allardt tarjoaa teoriallaan hedelmällisen pohjan lasten hyvinvoinnin moninaisuuden havaitsemiselle, on heidän mielestään hyvinvoinnin ilmiö haastava. He tunnistavat tutkimuksessaan sen, että liian yksinkertaisia ja individualistisia tulkintoja lasten hyvinvoinnista tulee välttää (Puroila, Estola & Syrjäjä, 2012, 360).

Tutkimukseni tuloksia, eli huoltajien käsityksiä liittyen lapsen hyvinvointiin vuorohoidossa, voidaan tarkastella *having*, *loving* ja *being* ulottuvuuksien kautta. Seuraavassa taulukossa (Taulukko 3.) esittelen tutkimukseni tulokset tämän teorian kautta.

Taulukko 3. Tutkimuksen tulokset avattuna Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuuksien mukaan

	Arjen pedagogiset käytänteet	Lapsen yksilöllinen kohtaaminen
<i>Having</i>	Säännöllinen rytmi Uni ja lepo Kodinomaisuus Tiedonkulku Enemmän henkilökuntaa	Lapsen tarpeisiin vastaaminen
<i>Loving</i>	Pienryhmätoiminta Vaihtelevat ryhmäkoot ja vaihtuvat aikuiset	Aikuisten sosiaaliset taidot Aikuisen läsnäolo Tunnetaidot Aikuisen/henkilöstön tuki Vertaissuhteet
<i>Being</i>	Riittävästi aktiviteetteja	Lapsen yksilöllinen huomiointi Lapsilähtöisyys Annetaan tilaa lapselle

Osa tutkimuksen kautta saaduista tuloksista voisi sopia useammankin ulottuvuuden alle varhaiskasvatuksen luonteen vuoksi. Esimerkiksi ajatellen lapsen yksilöllistä huomiointia. Lapsen yksilöllinen huomiointi liittyy vahvasti lapsen itsensä toteuttamiseen ja itseilmaisuun (being), mutta myös aikuisen ja lapsen väliseen suhteeseen tai lasten välisiin vertaissuhteisiin (loving). Kuten jo aiemmin loving -ulottuvuutta teoreettisessa viitekehyksessä avasin (ks. Luku 3.1.2.), Allardtin (1976, 43) mukaan ihmisellä on tarve luoda suhteita toisiin ihmisiin ja muodostaa sosiaalinen identiteetti. Varhaiskasvatuksessa lapsi tarvitsee tähän aikuisen tukea, ja aikuisen tulee osata tältä osin vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Lapsi tarvitsee tukea ja ohjausta itsensä toteuttamiseen ja itseilmaisuun. Varhaiskasvatuksessa aikuisen tulee mahdollistaa tämä. Being -ulottuvuutta tukee Lapsen oikeuksien yleissopimus (1991). Yleissopimukseen viitataan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 -asiakirjan (2019, 21) arvopohjassa, jonka mukaan ”lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on”. Lapsen huomiointi liittyy myös elintasoon eli having -ulottuvuuteen siinä mielessä, että elintaso mitataan esimerkiksi

koulutuksen perusteella. Allardt (1976, 39) kuvaa having -ulottuvuuden kattavan ihmisen fysiologiset tarpeet. Varhaiskasvatuksen kontekstissa tämä liittyy lapsen yksilölliseen huomioimiseen esimerkiksi siten, että huomioidaan lapsen yksilölliset ravinnon, liikunnan ja levon tarpeet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 -asiakirjassa (2019, 19-20) varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa elinikäiselle oppimiselle ja koulutuspolulle, ja esimerkiksi lapsen yksilöllisen huomioon kautta tuetaan näiden taitojen kehittymistä.

Ajattelen, että elintaso ja elinolosuhteet vaikuttavat lapsen hyvinvointiin vuorohoidossa. Se, että vanhemmat tekevät työtä epäsäännöllisinä vuorokauden aikoina liittyy olennaisesti lapsen ja perheen elinympäristöön. Mielestäni yhteistyö varhaiskasvatuksen ja hoitajien välillä on etenkin tässä tilanteessa tärkeää, sillä lapsi ja hänen perheensä saattavat elää hyvinkin epäsäännöllistä arkea. Ajattelen, että toimivan yhteistyön kautta voidaan taata se, että lapsi saa tarvittavan määrän unta, lepoa ja ravintoa. Varhaiskasvatus auttaa luomaan lapsen elämään rutiineita ja säännöllisyyttä.

Allardt (1976) jakaa teoksessaan hyvinvoinnin ulottuvuudet sekä subjektiiviseen että objektiiviseen näkökulmaan. Hänen mukaansa karkeasti objektiivinen näkökulma kuvaa hyvinvointia ja subjektiivinen puolestaan onnellisuutta. (ks. Luku 3.1.). Tutkimukseni toteutin objektiivisesta näkökulmasta, eli lasten hyvinvointiin liittyvä tieto tuli lasten hoitajilta. Tutkimuksessani siis en ole ottanut huomioon lasten subjektiivista näkökulmaa liittyen hyvinvointiin.

Kolmannessa luvussa esittelin Allardt'n hyvinvointimallin lisäksi Maailman terveysjärjestön (1946) hyvinvoinnin määritelmän. Tutkimuksessani saamani tulokset yhtenevät Maailman terveysjärjestön määritelmän kanssa. Saamani tulokset kattavat monipuolisesti sekä fyysisen, psyykkisen että sosiaalisen ulottuvuuden. Tämä johtuneen varmasti osittain siitä, että hoitajille lähettämässäni kyselyssä kysymykset oli jaettu hyvinvoinnin osalta näihin kolmeen ulottuvuuteen.

Estola ja kumppanit (2016) ovat tutkimuksensa perusteella esitelleet neljä hyvinvointia rakentavaa tekijää (ks. Luku 4), joita ovat lasten keskinäiset suhteet, monipuolinen ja innostava toiminta- ja oppimisympäristö, sensitiiviset aikuiset ja lasten aloitteiden kuunteleminen ja huomioiminen toiminnassa. Kun tarkastellaan tuloksia, joita sain omassa tutkimuksessani, voidaan huomata, että tulokset kattavat nämä neljä rakentavaa tekijää. Tulokset ovat yhteneväisiä, vaikka Estola ja kumppanit (2016) tekijät oman tutkimuksensa lasten kertomusten pohjalta ja oma tutkimukseni on hoitajien näkökulmasta. Lasten keskinäisiin suhteisiin voi

oman tutkimukseni tuloksista jakaa esimerkiksi huoltajien mainitsemat vertais- ja kaverisuhteet. Monipuoliseen ja innostavaan toimintaan ja oppimisympäristöön oman tutkimukseni tuloksista liittyy esimerkiksi huoltajien mainitsemat kodinomaisuus ja riittävästi aktiviteetteja. Sensitiivisiin aikuisiin puolestaan liittyy esimerkiksi sosiaalisilta taidoilta hyvä henkilökunta, aikuisen läsnäolo ja tunnetaidot. Lasten aloitteiden kuuntelemiseen ja niiden huomioiseen taas liittyy esimerkiksi, että huomioidaan yksilöllisesti lapsen tuen tarpeet, lapsen tarpeisiin vastaaminen sekä aikuisen tuki ja ohjaus leikki-tilanteissa.

Estolan ja kumppanien (2016, 113) määrittelemät hyvinvointia rakentavat tekijät voidaan jaotella myös Allardt'n (1976) hyvinvoinnin ulottuvuuksien mukaan. Loving -ulottuvuuteen liittyy lasten keskinäiset suhteet, having -ulottuvuuteen monipuolinen ja innostava toiminta- ja oppimisympäristö ja being -ulottuvuuteen sensitiiviset aikuiset sekä lasten aloitteiden kuunteleminen ja niiden huomioiminen toiminnassa.

Tutkimukseni tulokset yhtenevät myös Minkkisen (2015, 61) esittelemän hyvinvointimallin kanssa. Hyvinvointimallia olen avannut enemmän luvun neljä alussa. Minkkinen esittelee hyvinvointimallinsa kehämäisenä kuviona, onko keskiössä ovat sisäiset edellytykset, jota ympäröi sosiaalinen, psyykinen, fyysinen ja aineellinen hyvinvointi. Nämä kaikki Minkkisen määrittelemät hyvinvoinnin perusulottuvuudet tulevat esiin huoltajien vastauksissa. Muun muassa uni ja lepo, ravinto ja ruokailu, riittävästi aktiviteetteja, kodinomaisuus ja tunnetaidot liittyvät näihin edellisiin hyvinvoinnin osa-alueisiin. Minkkisen hyvinvoinnin mallissa keskiosa laajenee ulos päin hyvinvoinnin perusulottuvuuksien ympärillä, ja ulommilla kehillä on yksilön toiminta, hoivakehä, yhteiskunnan rakenteet ja kulttuuri. Myös näihin viitattiin huoltajien vastauksissa, kuten pienryhmätoiminta, tiedonkulku, vaihtelevat ryhmäkoot ja vaihtuvat aikuiset, vuororyhmiin enemmän henkilökuntaa sekä sosiaalisilta taidoilta hyvä henkilökunta. Minkkisen (2015, 61) hyvinvointimallin mukaan nämä kaikki hyvinvointimallin osa-alueet ovat yhteydessä toisiinsa sekä vaikuttavat toisiinsa.

Tunnetaitojen merkitys esiintyi usean huoltajan vastauksessa. Analyysin kannalta tunnetaitojen asettaminen tutkimuksen päätulosten alle oli haastavaa, sekä tunnetaidot liittyvät sekä arjen pedagogisiin käytänteisiin että lapsen kohtaamiseen ja yksilölliseen huomiointiin. Lapsille tulee opettaa tunnetaitoja, kuten tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja aikuisen tulee osata tukea, sanoittaa ja opettaa lapsille tunnetaitoja. Tätä tukee Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 -asiakirja (2019, 38), jossa mainitaan, että varhaiskasvatuksen henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa pedagogisia mahdollisuuksia eri tilanteissa, kuten

esimerkiksi taitoa havaita lapsen tunnetiloja ja aloitteita sekä toimia niiden mukaisesti. Tunnetaidot nousevat esiin myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvopohjassa osana terveellistä ja kestävästä elämän tapaa. Asiakirjan mukaan varhaiskasvatuksessa tulee tarjota lapsille mahdollisuuksia tunnetaitojen ja esteettisen ajattelun kehittämiseen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 2019, 21, 38).

Rannan (2021) tutkimuksessa ilmenee useita yhteneväisyyksiä oman tutkimukseni tulosten kanssa, vaikka Rannan näkökulma tutkimukseensa oli eri. Rannan tutkimusta avaamini enemmän luvussa 4.1. Ranta nostaa tutkimustuloksissaan esiin sensitiivisyyden ja siihen liittyen tunnetaidot. Sensitiivinen henkilökunta ilmeni myös oman tutkimukseni tuloksissa huoltajien esiin tuomana asiana. Myös tunnetaidot nousivat esiin huoltajien vastauksissa. Tutkimuksessani huoltajat huomioivat tunnetaidot sekä aikuisten että lasten osalta, kuten myös Ranta omassa tutkimuksessaan tuo esiin.

Tutkimuksessaan Ranta (2021, 96) nostaa esiin oppimisympäristöjen merkityksen ja siihen liittyvät turvallisuuden tunteen. Rannan mukaan lasten turvallisuuden tunnetta tukee selkeä päivärytmi ja rutiinit. Nämä edellä mainitut nousivat esiin myös useassa oman tutkimukseni huoltajien vastauksessa. Päivärytmit ja rutiinit auttavat lasta hahmottamaan päivän kulkua sekä aikataulua. Ranta avaa myös osallisuutta ja omatoimisuutta liittyen hyvinvointiin. Yhtenevää tutkimukseni kannalta omatoimisuuden osalta on Rannan kanssa myös se, että hän itseohjautuvuuden ja lapselle vastuunjakamisen osalta huomioi tärkeänä asiana sen, että toiminnan tulee tapahtua lapsen kehitystason mukaisesti, kuten luvussa 4.1. mainitsin.

Edellä mainittujen yhteneväisyyksien lisäksi Ranta nostaa kirjassaan (2016, 31, 41, 129, 141–143, 153) esiin vielä tiimityön merkityksen lapsen hyvinvoinnille, huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön, toiminnan merkityksellisyyden lapselle, sosiaalisen viihtyvyyden sekä vertaissuhteet ja yhteenkuuluvuuden, jotka myös osittain näkyivät myös oman tutkimukseni huoltajien vastauksissa. Nämä kaikki Rannan teoksesta esiin nostamani asiat käyvät ilmi myös oman tutkimukseni tuloksissa. Ainoastaan huoltajat eivät huomioineet suoranaisesti varhaiskasvatuksen henkilöstön tiimien toimintaa tai yhteistyötä huoltajien kanssa, mutta mielestäni nämä liittyvät huoltajien mainitsemiin tiedonkulkuun, vaihteleviin ryhmäkokoihin ja vaihtuviin aikuisiin sekä aikuisten sosiaalisiin taitoihin. Varhaiskasvatus on toimintaympäristö, jossa monet asiat liittyvät ja ovat yhteydessä toisiinsa, eikä niitä voi tarkasti rajata ja erottaa toisistaan.

Tutkimuksessani huoltajien vastauksissa nousi esiin aikuisen toiminta ja lasten kohtaaminen. Mielestäni tähän liittyy vahvasti Puroilan, Hohtin ja Karlssonin (2016) artikkelissaan esiin tuoma huumori. Heidän mukaansa huumorilla on tunnistettu olevan suomalaisessa kansanperinteessä hyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Puroilan ja kumppanien mukaan huumorin ja hyvinvoinnin yhteyttä käsitellään kuitenkin lasten hyvinvointiin liittyvässä nykykeskustelussa harvoin (Puroila, Hohti & Karlsson, 2016, 85). Mielestäni Puroilan ja kumppanien huomio huumorista osana hyvinvointia on tärkeä. Kun varhaiskasvatuksen henkilöstö oppii tuntemaan lapsen, oppivat he myös, millainen huumori lapsella on ja tätä kautta lapsen kanssa voi ”höpsötellä”. Huumorin avulla aikuinen pääsee luomaan kontaktin ja suhteen lapseen ja lapsi kokee osallisuutta ja kokee tulevansa kuulluksi ja huomatuksi. Tällaisessa tilanteessa lapsi myös tietää, että aikuinen on aidosti läsnä juuri hänelle ja häntä varten. Puroilan ja kumppanien mukaan lapsen oma hyvinvoinnin kokemus rakentuu arjen ympäristöissä sekä lasten keskinäisissä että lasten ja aikuisten välisissä vuorovaikutustilanteissa (Puroila, Hohti & Karlsson, 2016, 85).

Kodinomaisuus on yksi vuorohoidon erityispiirteistä ja se nousi esiin myös oman tutkimukseni tuloksissa. Koen tutkimukseni teoriataustan sekä oman tutkimukseni kautta, että kodinomaisuus on yksi ensimmäisistä asioista, mitä tulee mieleen vuorohoidosta puhuttaessa. Peltoperä (2021, 60) avaa vuorohoidon kodinomaisuutta väitöskirjassaan, ja hän mainitsee sen olevan yksi vuorohoidon ihanne. Peltoperä liittää kodinomaisuuden osaksi lapsen hyvinvoinnin tukemista. Luvussa 4.2. olen avannut enemmän Peltoperän näkemystä vuorohoidon kodinomaisuudesta.

Yhteenvedonä voin todeta, että hyvinvointiin liittyvät tutkimukset pitävät sisällään yhteneviä teemoja ja tutkimuksissa nousee esiin samankaltaisia lasten hyvinvointiin liittyviä asioita. Oman tutkimukseni mukaan huoltajat pitivät lastensa hyvinvointia hyvänä varhaiskasvatuksen vuorohoidossa, ja heidän mukaansa siihen liittyi arjen pedagogiset käytänteet sekä lapsen kohtaamiseen ja yksilölliseen huomiointiin liittyvät tekijät.

8 Pohdinta

Pohdinta luvun alussa arvioin omaa tutkimustani sekä avaan tutkimukseni luotettavuutta ja etiikkaa. Lisäksi luvussa pohdin omaa suhdettani tutkittavaan aiheeseen. Luvun lopussa huomioin myös covid-19 pandemian mahdolliset vaikutukset tutkimukseeni ja lasten hyvinvointiin sekä esittelen jatkotutkimusmahdollisuudet.

8.1 Etiikka ja luotettavuus

Hyvinvointi on haastava tutkimuksen alue, sillä yhtä tiettyä määritelmää hyvinvoinnille ei ole. Tämän vuoksi tutkimuksen teoreettista taustaa koostaessani jouduin tekemään valintoja ja rajauksia sen suhteen, mitä hyvinvoinnin määritelmiä ja teorioita tutkimuksessani hyödynnän. Hyvinvointia on myös tilannesidonnaista ja muuttuvaa. Hohti ja Puroila (2016) kirjoittavat, että kuten kaikki ilmiöt lasten elämässä, myös hyvinvointi tuntuu liittyvän tapahtumiseen, toimintaan ja suhteisiin. Lisäksi heidän mukaansa hyvinvointi on liikkeessä. Se tarkoittaa Hohtin ja Puroilan (2016, 69) mukaan sitä, että hyvinvointi ”läikehtii monimuotoisena mukana elämässä osana kehityskulkuja ja aina muuttuvia, laajalle ulottuvia muodostelmia”. Hohti ja Puroilan mukaan lasten hyvinvoinnista puhuessa, puhutaan väistämättä myös koko yhteiskunnan hyvinvoinnista, sillä olemme yhteydessä toisiimme erottamattomasti (Hohti & Puroila, 2016, 69). Mielestäni Hohti ja Puroila perustelevat edellä viitatussa tekstissään hyvinvoinnin, miksi lasten hyvinvoinnin tutkiminen on merkityksellistä. Ajattelen, että lasten hyvinvointi on tärkeää koko yhteiskunnan ja tulevaisuuden kannalta.

Tutkielmassani lähdekirjallisuus on pääsääntöisesti suomalaista, koska tutkimukseni konteksti eli suomalainen varhaiskasvatuksen vuoroahoito on melko ainutlaatuinen asia. Täysin samanlaista palvelua, kuin suomalainen vuoroahoitoa, ei ole tarjolla muualla maailmassa. Tutkimukseni kirjallisuus on pääsääntöisesti suomalaista, koska olen halunnut käyttää lähteenä sellaista hyvinvointiin ja vuoroahoitoon liittyvää kirjallisuutta, joka on yhteneväinen tutkimukseni kontekstin kanssa.

Tutkimukseni hyvinvoinnin pääteoriaksi valitsin Allardtin (1976) teorian hyvinvoinnin ulottuvuuksista. Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksien teoriaa on käytetty vähän lasten hyvinvoinnin tutkimuksissa teoriapohjana. Mielestäni kyseisen teorian käyttö tutkimuksessani on perustelua, koska sitä on käytetty vähän, mutta toimii hyvin myös lasten hyvinvoinnin tutkimuksessa ja varhaiskasvatuksen kontekstissa. Vaikka Allardt on kehittänyt teorian

avaamaan aikuisten hyvinvointia, voidaan hyvinvoinnin having, loving ja being ulottuvuuden soveltaa avaamaan myös lasten hyvinvointia, kuten johtopäätökset -luvussa tein oman tutkimukseni osalta. Allardtin kolmen hyvinvoinnin ulottuvuuden osalta voidaan miettiä, miten ne linkittyvät varhaiskasvatukseen ja mitä ne tarkoittavat lasten osalta. Esimerkiksi having -ulottuvuutta voi miettiä sitä kautta, millaisista oloista ja lähtökohdista lapsi tulee ja onko perustarpeet kunnossa. Loving -ulottuvuutta voi pohtia esimerkiksi lasten vertaissuhteiden, ihmissuhteiden, tukiverkoston ja yhteenkuuluvuuden tai ryhmään kuuluvuuden kautta. Being -ulottuvuus taas lapsien kohdalla voi esimerkiksi olla osallisuus, vaikuttaminen, vaikutusmahdollisuudet, itsensä toteuttaminen, harrastuksen sekä lasta kunnioittava kohtelu ja huomioiminen. Being -ulottuvuus sisältää myös sen, että lapsi saa olla lapsi.

Tiedostan, että Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuuksien teoria on vanha klassikkoteoria, mutta mielestäni se on toimiva myös nykypäivänä ja sitä pystyy soveltamaan hyvin tähän päivään. Myös WHO:n (1946) määritelmä hyvinvoinnista on verrattain vanha. Vastapainoksi tälle, olen pyrkinyt käyttämään muuta mahdollisimman tuoretta teoreettista tietoa tutkimukseni teoreettisessa viitekehyksessä. Koen, että onnistuin löytämään suhteellisen tuoretta tutkimustietoa aiheeseeni liittyen. Pääpaino lähdekirjallisuudessa on 2000 -luvulla ja erityisesti 2010 -luvulla ja siitä eteenpäin.

Valitsin tutkimukseni näkökulmaksi fenomenografisen tutkimuksen, joka Huuskon ja Paloniemen (2006, 171) mukaan mahdollistaa erilaisten kasvatustodellisuuden ja arkielämän ilmiöiden tarkastelun yksilöiden sekä yhteisöjen käsitysten kautta. Mielestäni tämä tutkimussuuntaus vastasi hyvin tekemäni tutkimuksen tavoitteita ja luonnetta. Fenomenografinen tutkimus tutkii siis ihmisten kokemuksia ja näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimuksen luonne jo itsessään vaikuttaa tehdyn tutkimuksen luotettavuuteen ja yleistettävyyteen. Fenomenografista tutkimusta tehdessä tutkijan tulee luottaa siihen, että tutkittavat, omassa tutkimuksessaan huoltajat, kertovat ja avaavat omia näkemyksiään ja kokemuksiaan avoimesti ja rehellisesti.

Niikon mukaan (2003, 39) fenomenografisessa tutkimuksessa ei pyritä absoluuttiseen totuuteen. Tutkimuksen näkökulma vaikuttaa jo osaltaan tutkimuksen luotettavuuden arviointiin. Luotettavuuden kannalta Huusko ja Paloniemi (2006) pohtivat artikkelinsa loppupuolella fenomenografisen tutkimuksen luotettavuutta. Heidän mukaansa se, kuinka aineistouskollinen tulosten analyysi on, määrittää sen, kuinka luotettava tutkimuksen tulos on. Lisäksi he nostavat esiin sen, että fenomenografisessa tutkimuksessa tutkijan tulokinnan

uskollisuus aineistoistossa esiintyvien käsitysten erovaisuuksille sekä kategorioiden keskinäiset eroavaisuudet ovat merkityksellisiä seikkoja tutkimuksen luotettavuuden kannalta (Huusko & Paloniemi, 2006, 169).

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa tulee huomioida myös tutkijan positio ja ennakkooletuksen tutkittavaa ilmiötä kohtaan. Tiedostan, että omaa työtäni varhaiskasvatuksen opettajana vuorohoidossa vaikutti tutkimuksen tekoon. Vaikka laadullisessa tutkimuksessa ei määritetä tutkimushypoteesia, oli mielessäni tietynlainen ennakkooletus tutkittavasta asiasta. Koska aihe on minulle läheinen, osa jokapäiväistä arkea, oli haastavaa sulkea itseni tutkittavan ilmiön ulkopuolelle. Suuri haaste oli pyrkiä sulkea pois omat ennakkooletukset ja ajatukset aiheeseen liittyen. Toisaalta koen, että ennakkooletuksen ja ajatukset tutkittavasta ilmiöstä helpottivat teoriapohjan kokoamista.

Niikko (2003) kirjoittaa fenomenografisen tutkimuksen tulosten luotettavuuden ja toistettavuuden arvioinnista siten, että tarkoituksena fenomenografisessa tutkimuksessa ei ole pyrkiä absoluuttiseen totuuteen vaan siinä sovelletaan totuuden koherenssikriteeriä, kun perustellaan ja arvioidaan tehtyjä ratkaisuja. Myös tuotettujen kategorioiden sekä kuvauskategorioiden toistettavuutta joutuu pohtia fenomenografisessa tutkimuksessa (Niikko, 2003, 39–40). Tekemäni tutkimuksen yleistettävyys ei ole mahdollista, sillä tutkimukseni otos oli suhteellisen pieni ja rajoittui vain yhteen pohjoispohjanmaalaaiseen kaupunkiin. Jotta tulos olisi yleistettävissä, ajattelen, että otoksen tulisi olla laajempi ja maantieteellisesti kattavampi.

Aineistoni koko oli 14 huoltajan vastaukset kyselyyn. Osa vastaajista oli vastannut pidemmin, osa vastauksista oli lyhyempiä. Aineiston koko oli yhteen koottuna viisi sivua eli tutkimusaineistoni oli kooltaan suhteellisen pieni. Tästä huolimatta sain mielestäni kattavan, monipuolisen sekä totuuden mukaisen ja teoriaan yhtenevän tutkimustuloksen. Tästä syystä koen, että tutkimukseni tuloksia voidaan tulevaisuudessa hyödyntää vuorohoidon kehittämistyössä. Toin tämän mahdollisen tutkimustulosten hyödyntämisen kehittämistyössä ilmi kyselyyn vastanneille huoltajille kyselyn saatetekstissä, ja kyselyyn vastaamalla he antoivat luvan hyödyntää vastauksia kehittämistyössä.

Tutkimukseni aineistoin keräsin Webropol -kyselylomakkeella, jossa huoltajat vastasivat lasten hyvinvointiin liittyviin kysymyksiin. Kyselylomakkeessa jaoin hyvinvoinnin fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin Maailman terveysjärjestön määritelmän mukaisesti. Kyselylomaketta tehdessä tein tietoisien valinnan jaottelusta, ja tiedostin myöskin sen, että jaottelu saattoi mahdollisesti ohjata huoltajia vastaamaan kysymyksiin tietyllä tavalla. Uskon

kuitenkin, että jaottelu helpotti kyselyyn vastaamista, sillä hyvinvointi on laaja ja monitahoinen käsite, jolle ei ole yksiselitteistä määritelmää. Huolimatta kyselyn rakenteesta ja mahdollisesta johdattelevuudesta, sain aineistooni kattavasti ja monipuolisesti erilaisia näkemyksiä aiheeseeni liittyen. Kysymysten jaottelu mahdollisesti vaikutti siihen, että kyselyyn ei tullut yhtään vastausta, jossa olisi vastattu aiheen vierestä.

Huoltajien vastaukset lasten hyvinvoinnista keskittyivät varhaiskasvatukseen ja siihen liittyviin asioihin ja toimintoihin. Tuloksia analysoidessa tein huomion, että yhdessäkään kyselyn vastauksessa ei mainittu sitä, miten kotiolot ynnä muu sellainen vaikuttaisivat lasten hyvinvointiin. Vastauksissa ei esimerkiksi mainittu siitä, miten vanhemman vuorotyö ja lapsen vaihtelevat hoitoajat ja tältä osin arjen epäsäännöllisyys mahdollisesti näkyy lasten hyvinvoinnissa. Ainoastaan mainittiin, että pitkät hoitopäivät ovat raskaita. Ajattelen, että tähän syynä oli tutkimuksen aihe ja osittain johdattelevat kyselyn kysymykset. Huoltajien vastausten perusteella päättelen, että huoltajat päätyivät aiheen ja kysymysten asettelun kautta ajattelemaan ainoastaan varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatuksen toimintaa eivätkä laajentaa näkemyksiä koskemaan myös koti- ja perheoloja.

Tutkimusta tehdessäni noudatin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK, 2013) *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa* –ohjeistusta. Ohjeistuksen tarkoituksena on edistää hyvää tieteellistä käytäntöä sekä varmistaa, että mahdolliset loukkausepäilyt käsitellään asianmukaisesti. Ohjeistuksen mukaan ”tieteellinen tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa ja sen tulokset uskottavia vain, jos tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla” (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2013, 4, 6). Omassa tutkimuksessani olen huomioinut HTK –ohjeet muun muassa siten, että olen merkinnyt lähteet ja viittaukset asianmukaisesti, avannut tutkimuksen vaiheita kattavasti ja läpinäkyvästi, hankkinut tarvittavat tutkimusluvut sekä säilyttänyt ja tuhonnut tutkimusaineiston asianmukaisesti. Olen myös noudattanut tiedeyhteisön tunnistamia toimintatapoja, joita ovat rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyön eri vaiheissa (Oulun yliopisto, 2021).

8.2 Lasten hyvinvoinnin tutkimus covid-19 pandemian aikana

Tutkimukseni on toteutettu keväällä 2021 eli aikana, jolloin covid-19 pandemia on vaikuttanut jokaisen ihmisen elämään jollain tavalla, myös varhaiskasvatuksessa. Pandemia ja sen vaikutukset eivät suoranaisesti näkyneet teettämäni kyselyn vastauksissa. Tutkimusten tulosten

mukaan huoltajat näkivät lasten hyvinvoinnin pääsääntöisesti hyvänä. Eräessä kyselyn vastauksessa kuitenkin mainittiin ”vaikea aika”, jonka päättelen tarkoittavan vallitsevia olosuhteita, ja ”vaikeasta ajasta” johtuen vastaaja toivoi, että tunteita harjoitellaan päiväkodissa. Muissa vastauksissa ei suoraan covid-19 pandemiaan viitattu.

Varhaiskasvatus ja koronapandemia -tutkimushankkeen julkaisussa Varhaiskasvatuspalvelut koronapandemian aikana (Saranko, Alasuutari & Sulkanen, 2021) avataan, miten pandemia on vaikuttanut varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen ja osallistumiseen. Tutkimuksen mukaan kevään 2020 aikana lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen laski merkittävästi, kun hallitus antoi suosituksen siirtyä kotihoitoon. Myös poikkeusolojen jälkeen pandemia on vaikuttanut joidenkin lasten osallistumiseen varhaiskasvatukseen (Saranko, Alasuutari & Sulkanen, 2021, 68).

Korona tuli kylään -tutkimushankkeen loppuraportissa (2021) avataan myös covid-19 pandemian vaikutuksia varhaiskasvatuksen arkeen. Tutkimus on toteutettu vuosien 2020–2021 aikana. Tutkimuksessa huomioitiin varhaiskasvatuksen osalta sekä varhaiskasvatuksen yksiköiden johtajat, lapset sekä huoltajat. Keskeisimpien tutkimustulosten mukaan johtajat kokivat työmäärän lisääntyneen ja työnkuvan muuttuneen. Hankkeen loppuraportissa kirjoitetaan, että johtajien mukaan työssä jaksamista, työn imua ja kehittävää työtettä tukivat toimivat ja vakiintuneet johtajuuden rakenteet. Loppuraportin mukaan etätöitä johtajat tekivät satunnaisesti, sillä kokivat päiväkodissa paikalla olemisen tärkeäksi. Loppuraportissa, kerrotaan, että lapsilla puolestaan oli paljon tietoa vallitsevasta tilanteesta ja tieto pandemiasta ja sen tuomista muutoksista synnyttivät uskomuksia ja saivat aikaan erilaisia tunteita. Hankkeen loppuraportin mukaan poikkeustilan ja varhaiskasvatuksen rajoitustoimien aikaan keväällä 2020 lapset ikävöivät päiväkodin normaalia toimintaa ja kavereita. Tutkimuksessa kuultiin myös huoltajia, joiden mukaan päiväkodin kanssa tehtävä yhteistyö poikkeustilan aikana keväällä 2020 oli toteutukseltaan, tavoitteiltaan ja sisällöltään vaihtelevaa, eikä siihen ollut yhtenäisiä ohjeistuksia. Hankkeen loppuraportin mukaan huoltajat kokivat yhteiskunnallista painetta pitää lapsi kotona ja tämän osalta ohjeistuksiin kaivattiin selkeyttä. Lisäksi raportissa kirjoitetaan, että huoltajat toivat tulosten mukaan esiin sen, että vallitseva pandemia on parantanut hygieniasta huolehtimista ja lisännyt yhteistä aikaa perheen kesken. Tutkimushankkeen tuloksissa esitetään myös tutkimuksen perusteella tiettyjä jatkotoimenpiteitä varhaiskasvatukseen, joita ovat kriisitilanteisiin valmistautuminen lapsen etu huomioiden, varhaiskasvatuksen järjestäjän suunnittelemat ja organisoimat johtajuuden

rakenteet sekä etäyhteyksien hyödyntäminen (Nurhonen, Chydenius & Lipponen, 2021, 3–4, 48–49).

Jatkotutkimusaiheena tutkimukselleni voisi olla tutkia, miten tämä covid-19 pandemia tilanne ja sen tuomat haasteet ovat muuttaneet huoltajien käsitystä lasten hyvinvoinnista, vai onko se vaikuttanut ollenkaan. Tutkielmani aiheetta voisi tutkia myös laajemmalla otannalla, joka tuottaisi kattavamman tutkimustuloksen. Oman tutkimukseni tein yhdellä paikkakunnalla, joten tutkimustulos kattaa yhden kaupungin näkemyksen eikä sen myös ole yleistettävissä kansallisella tasolla. Jatkotutkimusta varten voisi esimerkiksi valita muutaman kunnan tai kaupungin, josta keräisi tutkimusaineiston. Aiheetta voisi myös tutkia tulevaisuudessa niin, että tutkisi aiheetta eri näkökulmista, kuten huoltajien, lasten ja esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön näkökulmista, ja tutkimuksen tuloksissa vertailisi näitä näkökulmia keskenään. Tutkimukseni teoreettista taustaa kerätessäni löysin tutkimuksia, joissa hyvinvointia on tutkittu näistä näkökulmista, mutta näitä näkökulmia vertailevaa tutkimusta ei juurikaan ollut.

Lähteet

- Allardt, E. (1976). *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. Porvoo: WSOY.
- Allardt, E. (1993). Having, loving, being: An alternative to the Swedish model of welfare research. Teoksessa M. Nussbaum & A. Sen (toim.), *The quality of life* (s. 87–94). New York: Oxford University press.
- Dahlblom, T. & Peltoperä, K. (2016). Erityislastentarhanopettajien näkemyksiä lapsen yksilöllisestä varhaiskasvatuksesta ja vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä vuoropöytäkeskustelussa. Teoksessa U. Teppo & K. Malinen (toim.), *Osaamista vuorohoitoon* (s. 220–228). Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Estola, E., Karlsson, L., Puroila, A-M. & Syrjälä, L. (2016). Lapsen katseen edessä – yhteenveto ja uusia avauksia. Teoksessa L. Karlsson, A-M. Puroila & E. Estola (toim.), *Välkkeitä, valoja ja varjoja: Kertomuksia lasten hyvinvoinnista* (s. 112–117). Oulu: N-Y-T NYT.
- Hohti, R. & Puroila, A-M. (2016). Valon, varjon ja muutoksen kertomukset. Teoksessa L. Karlsson, A-M. Puroila & E. Estola (toim.), *Välkkeitä, valoja ja varjoja: Kertomuksia lasten hyvinvoinnista* (s. 54–69). Oulu: N-Y-T NYT.
- Huusko, M. & Paloniemi, S. (2006). Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. *Kasvatus* 37(2), 162–173.
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020). Johdanto. Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulman ja menetelmät* (s. 9–20). Helsinki: Gaudeamus.
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulman ja menetelmät* (s. 57–60). Helsinki: Gaudeamus.
- Juutinen, J. (2018). *Inside or outside? Small stories about the politics of belonging in pre-schools* (Doctoral dissertation, University of Oulu). Acta Universitatis Ouluensis. E, Scientiae rerum socialium, 179. Haettu osoitteesta <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526218816.pdf>
- Juutinen, J. (2015). Lasten yhteenkuuluvuuden rakentuminen päiväkotiarjen pienissä kertomuksissa. *Varhaiskasvatuksen tiedelehti – JECER* 4(2), 159–179. <https://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2015/12/Juutinen-issue4-2.pdf>
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylän yliopisto & Terveystieteiden tutkimuskeskus (2014). *Perheet 24/7 -tutkimuksen tuloksia*. Haettu 4.2.2021 osoitteesta

- https://www.jamk.fi/globalassets/tutkimus-ja-kehitys--research-and-development/tki-projektien-lohkot-ja-tiedostot/perheet-24_7/41266_perheet_24-7_raportti.pdf
- Karlsson, L. & Estola, E. (2016). Johdanto – Välkkeitä. Teoksessa L. Karlsson, A-M. Puroila & E. Estola (toim.) *Välkkeitä, valoja ja varjoja: Kertomuksia lasten hyvinvoinnista* (s. 8-13). Oulu: N-Y-TNYT.
- Kauppinen, A. & Alasuutari, M. (2018). Esiopetusvuoden palvelukokonaisuudet lasten hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden näkökulmista. *Varhaiskasvatuksen tiedelehti – JECER* 7(1), 147–169. <https://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2018/09/Kauppinen-Alasuutari-issue7-1.pdf>
- Kekkonen, M., Rönkä, A., Laakso, M-L., Tammelin, M. & Malinen, K. (2014). Lapsiperheet 24/7-taloudessa. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.), *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014* (s. 52–69). Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lammi-Taskula, J. & Siippainen, A. (2018). Vanhempien vuorotyö, lasten hyvinvointi ja yhteistyö vanhempien kanssa varhaiskasvatuksessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 83(4), 422–426. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136871/YP1804_Lammi-Taskula%26Siippainen.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Li, J., Johnson, S. E., Han, W-J., Andrews, S., Kendall, G., Strazdins, L. & Dockery, A. (2014). Parents’ nonstandard work schedules and child well-being: A critical review of the literature. *Journal of Primary Prevention*, 35 (1), 53–73.
- Marton, F. (1986). Phenomenography – A research approach to investigating different understandings of reality. *Journal of thought*, 21 (3), 28–49.
- Malinen, K., Dahlblom, T. & Teppo, U. (2016). Suomalainen vuorohoito. Teoksessa U. Teppo & K. Malinen (toim.), *Osaamista vuorohoitoon* (s. 12–24). Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Mankki, V., Mäkinen, M. & Rähä, P. (2018). Luokanopettajakoulutuksen opiskelijavalintakriteerit – köydenveltoa soveltuvasta hakijasta. *Kasvatus* 49(1), 33–46.
- Minkkinen, J. (2015). *Lapsen hyvinvointimalli. Lasten emotionaalinen hyvinvointi ja sosiaaliset suhteet alakoulussa* (Väitöskirja, Tampereen yliopisto). Acta Universitatis Tamperensis 2063. Haettu osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/97204/978-951-44-9822-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Moilanen, S. (2019). *Managing the "Triple Demand": Lone mother's non-standard work hours and work-family reconciliation* (Doctoral dissertation, University of Jyväskylä). JYU Dissertations 112. Haettu osoitteesta https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/65394/978-951-39-7832-7_vaitos21092019.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Moilanen, S. (2020). Monitahoisten vaatimusten keskellä: Yksinhuoltajaäitien epätyypilliset työajat ja työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen. *Varhaiskasvatuksen tiedelehti – JECER* 9(2), 230–241. <https://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2020/04/Moilanen-iss ue9-2.pdf>
- Niikko, A. (2003). *Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Nurhonen, L., Chydenius, H. & Lipponen, L. (2021). *Korona tuli kylään -tutkimushankkeen loppuraportti: Koronakriisin vaikutuksia varhaiskasvatukseen*. Helsinki: Helsingin yliopisto. https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/163983646/Korona_tuli_kytaan_tutkimushan kkeen_loppuraportti.pdf
- Opetushallitus. (2019). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Helsinki: Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Opetushallitus. (julkaisuaika tuntematon). *Vuorohoito*. Haettu 10.2.2021 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/vuorohoito#c23e7c08>
- Oulun yliopisto. (julkaisuaika tuntematon). *Vastuullinen tutkimus*. Haettu 11.12.2021 osoitteesta <https://www oulu.fi/fi/tutkimus/vastuullinen-tutkimus>
- Peltoperä, K. (2021). *Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden rakentamat merkitykset varhaiskasvatuksen vuorohoidolle* (Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto). JYU Dissertations 419. Haettu osoitteesta https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/77515/978-951-39-8797-8_vaitos04092021.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Peltoperä, K., Turja, L., Vehkakoski, T., Poikonen, P-L. & Laakso, M-L. (2018). Privilege or tragedy?: Educators's accounts of flexibly scheduled early childhood educations and care. *Journal of Early Childhood Research*, 16 (2), 176-189. <https://doi.org/10.1177/1476718X17750204>
- Peltoperä, K., Dahlblom, T., Turja, L., Rönkä, A., Collin, K., Hintikka, T. & Teppo, U. (2016) Vuorohoidon raamit. Teoksessa U. Teppo & K. Malinen (toim.), *Osaamista vuorohoitoon* (s. 62–84). Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulman ja menetelmät* (s. 75–85). Helsinki: Gaudeamus.
- Puroila, A-M., Estola, E. & Syrjälä, L. (2012). Having, loving and being: children's narrated well-being in Finnish day care centres. *Early Child Development & Care* 182(3-4), 345-362. <https://doi.org/10.1080/03004430.2011.646726>
- Puroila, A-M., Hohti, R. & Karlsson, L. (2016). Hassuja juttuja – lasten huumoria päiväkotijoukko- ja kouluympäristöissä. Teoksessa L. Karlsson, A-M. Puroila & E. Estola (toim.), *Välkkettä, valoja ja varjoja: Kertomuksia lasten hyvinvoinnista* (s. 71–90). Oulu: N-Y-TNYT.
- Ranta, S. (2021). *Kasvunjuuret: Miten tuen lapsen oppimista ja hyvinvointia?* Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salonen, E. (2020). *Pienet lapset varhaiskasvatuksen vuorohoidossa: Epätyypillisten varhaiskasvatusaikojen merkitys kuulumisen neuvottelulle ja rakentumiselle* (Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto). JYU Dissertations 254. Haettu osoitteesta https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/71224/978-951-39-8240-9_vaitos05092020.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Salonen, E., Laakso M-L & Sevón, E. (2016). Young children in day and night care: negotiating and constructing belonging during daily arrivals. *Early Child Development and Care* 186 (12), 2022–2033. <https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1146717>
- Saranko, L., Alasuutari, M. & Sulkanen, M. (2021). *Varhaiskasvatuspalvelut koronapandemian aikana*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/75197/JYU_Reports_2_978-951-39-8614-8_jyx.pdf?sequence=6&isAllowed=y
- Sevón, E., Rönkä, A., Räikkönen, E. & Laitinen, N. (2017). Daily rhythms of young children in the 24/7 economy: A comparison of children in day care and day and night care. *Childhood* 24(4), 453–469. <https://doi.org/10.1177/0907568217704048>
- Siippainen, A. (2012). ”Se tietynlainen vapaus että lapset tietää että koko talo on tyhjä.” Vuorohoidon joustavat sukupolvisuhteet. Teoksessa E. Pekkarinen, K. Vehkalahti & S. Myllyniemi (toim.), *Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä: Nuorten elinolot - vuosikirja 2012* (s. 116-127). Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/103052/elinolot%20vuosikirja%202012.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Siippainen, A. (2018). *Sukupolvisuhteet, hallinta ja subjektifikaatio: Etnografinen tutkimus lasten ja aikuisten suhteista vuoropäiväkodissa* (Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto). JYU

- Dissertations 4. Haettu osoitteesta
https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/59190/978-951-39-7512-8_vaitos24082018%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Suomen YK-liitto. (julkaisuaika tuntemato). *Lasten oikeudet*. Haettu 8.7.2021 osoitteesta
<https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet/lasten-oikeudet>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2017). *Varhaiskasvatus 2016 – Kuntakyselyn osaraportti*.
 Haettu 4.2.2021 osoitteesta
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135184/TR30_17_vaka_kuntakysely_u.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2020). *Hyvinvointi*. Haettu 10.2.2021 osoitteesta
<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2013). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Tuukkanen, T. (toim.) (2020). *Lapsibarometri 2020. ”Unta, ruokaa, leikkejä, rakkautta ja karamelliä, juomaa” – Hyvä elämä 6-vuotiaiden kokemana*. Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutettu.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162989/Lapsibarometri2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Uusitalo, H. & Simpura, J. (2020). *Erik Allardt hyvinvoinnintutkijana. Yhteiskuntapolitiikka* 85 (5-6), 579-587. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140729/YP2005-6_Uusitalo%26Simpura.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540. Haettu 4.2.2021 osoitteesta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Valli, R. (2018). Aineiston keruu kyselylomakkeella. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 92–116). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Valli, R. & Perkkilä, P. (2018). Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 117–128). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Viljamaa, E., Estola, E., Juutinen, J. & Puroila, A-M. (2017). Patjakasan kutsu – yhteen tulemisia ja erilleen vetäytymisiä päiväkodissa. *Varhaiskasvatuksen tiedelehti – JECER*

6(1), 2–21. <https://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2017/02/Viljamaa-Estola-Juutinen-Puroila-issue6-1.pdf>

World health organization. (1946). *Constitution of the world health organization*. Haettu 10.2.2021 osoitteesta <https://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd47/EN/constitution-en.pdf?ua=1>

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. Haettu 8.7.2021 osoitteesta https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Yleisradio. (2016, syyskuu 14). *Vuoropäivähoidon järjestämisessä yhtä monta tapaa kuin toimijaa: ”Asettaa lapset ja perheet eriarvoiseen asemaan”*. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-9164218>

Yleisradio. (2021, toukokuu 4). *Äiti haluaisi viedä lapsensa päiväkotiin ennen aamuvuorokäyntejä, mutta kunta ei jousta – vuorohoidon järjestämisessä isoja eroja*. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11912828>

Liite 1

Lasten hyvinvointi varhaiskasvatuksen vuorohoidossa

Hei!

Opiskelen Oulun yliopistossa ja teen maisteriopintojen pro gradu -tutkielmaa lasten hyvinvoinnista vuorohoidossa. Tutkimukseni tavoitteena on saada tietoa lasten hyvinvoinnista huoltajien näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoituksena on saada tietoa huoltajien ajatuksista ja käsityksistä lasten hyvinvoinnista ja sen kautta saada uutta tietoa vuorohoitoon liittyen. Tutkimuksen tuloksia voidaan käyttää vuorohoidon kehittämisessä.

Hyvinvointia voidaan määritellä monin eri tavoin. Esimerkiksi Maailman terveysjärjestö (WHO, 1947) määrittelee hyvinvoinnin olevan fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen kokonaisuus, ja että hyvinvointi ei tarkoita pelkästään sairauden puuttumista. Tässä kyselyssä olen jakanut hyvinvoinnin näiden kolmen (fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen) osa-alueen mukaan.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja kyselyyn vastataan täysin anonymisti. Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti ja vastausaineistoa käsittelen vain minä. Tutkimusaineisto säilytetään salatuissa tiedostoissa ja se tuhoetaan tutkimusraportin valmistuttua. Vastaamalla kyselyyn, annatte luvan käyttää vastauksianne tutkimusaineistona.

Kysely koostuu viidestä avoimesta kysymyksestä, joista ensimmäinen on taustatieto kysymys liittyen lapsen/ lasten varhaiskasvatusaikoihin, kolme seuraavaa käsittelevät hyvinvoinnin kolmea osa-aluetta ja viimeiseen kohtaan voitte kirjoittaa, jos on jotain muita huomioita lapsen/lasten hyvinvointiin liittyen. Jokaisen osa-alueen kohdalla on vastaamista auttavia apukysymyksiä, mutta voitte vastata kysymyksiin täysin vapaasti aihepiireihin liittyen. Kaikenlainen tieto hyvinvointiin liittyen on tervetullutta.

Olisin kiitollinen vastauksistanne! Jokainen vastaus on tärkeä. Vastausaika on 4.4.2021 asti.

Ystävällisin terveisin,

Anna-Sofia Sarpola

anna-sofia.sarpola@student oulu.fi

1. Millaisina vuorokauden aikoina lapsesi on pääsääntöisesti varhaiskasvatuksessa?

2. Millaiseksi koet lapsesi fyysisen hyvinvoinnin vuorohoidossa?

Fyysinen hyvinvointi koostuu lapsen fyysisestä voinnista ja olost. Fyysiseen hyvinvointiin liittyy muun muassa ravinto, liikunta, riittävä lepo ja uni sekä lapsen vireystila.

Mitkä asiat vaikuttavat lapsesi fyysiseen hyvinvointiin vuorohoidossa? Miten sitä voisi parantaa/ edistää? Miten toivoisit, että työntekijät huomioisivat tämän?

3. Millaiseksi koet lapsesi psyykkisen hyvinvoinnin vuorohoidossa?

Psyykkiseen hyvinvointiin liittyy muun muassa oppiminen (esim. miten lapsi oppii ja mitkä asiat oppimiseen vaikuttavat), ajattelu ja tunnetaidot.

Mitkä asiat vaikuttavat lapsesi psyykkiseen hyvinvointiin vuorohoidossa? Miten sitä voisi parantaa/ edistää? Miten toivoisit, että työntekijät huomioisivat tämän?

4. Millaiseksi koet lapsesi sosiaalisen hyvinvoinnin vuorohoidossa?

Sosiaaliseen hyvinvointiin liittyy muun muassa vertaissuhteet ja muut ihmissuhteet, turvallisuuden tunne, osallisuus sekä kuulluksi tuleminen tunne.

Mitkä asiat vaikuttavat lapsesi sosiaaliseen hyvinvointiin vuorohoidossa? Miten sitä voisi parantaa/edistää? Miten toivoisit, että työntekijät huomioisivat tämän?

5. Vapaa sana.